

ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ
ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ԱՄՍՈՅ ՍԿԻԶԲԸ

Խմբագիր
ԿԱՐՕ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

Արտատպիչ
ՏՕԲԹ. Թ. ԹՈՎՄԱՍՅԱՆ

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7

ԳԻՆ 5 ԼԷՎԱ

1 ՄԱՐՏ 1926

(“ՊԱՏԻՈՅՍ ՎՐԱՅ Կ'ԵԲԴՆՈՒՄ, ԱՐՏԱՍԱՆԱԾ ՄԻՋՈՑԻՆ”)
 Հ. Մ. Ը. Մ.ի նորնձաներու եղման արարողութիւնը Պուլքեթի մէջ

Յօդուածներու, քղրակցութեան, խմբագրական այլ գրութիւններու եւ բերութեան, ինչպէս նաեւ գրամի առաժման ու վարչական այլ գործերու համար հասցէ՝

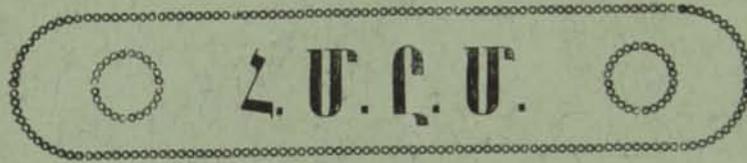

„ХОМЕНТМЕНЪ“, органъ на Спортното Д-во „Хоментменъ“ — Пловдивъ. Издатель: Д-ръ Т. Томасянъ, Редакторъ: Г. Газаросянъ.

HOUMENTMEN, organ de l'Union Arménienne de Culture Physique et de Scoutisme. Adresse: T. HÉKIMIAN — Philippople (Bulgarie).

ԹՈՐԳՈՍ ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Ֆիլիպք — (Պուլկարիա)

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԳ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ Հ. Մ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԳԻՆ 5 ԼԵՎԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

	Վեցամսեայ	Տարեկան
ՊՈՒՂԿԱՐԻԱ	30	60 <i>լէվա</i>
ՌՈՒՄԱՆԻԱ	60	120 <i>լէվ</i>
ԹՈՒՐԻԻԱ	100	180 <i>դրուշ</i>
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ	10	20 <i>ֆրանք</i>
ԱՄԵՐԻԿԱ	1	2 <i>տալար</i>

ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ

- ՀՐԱՆԴ ԷՄԻՐԵԱՆ — ՍՕՖԻԱ Բլոգոս Պանսֆի քիւ 4
 ԹՈՐԳՈՄ ՀԷՔԻՄԵԱՆ — ՖԻԼԻՊԷ „Պանֆա Ասպարեզ“
 ԱՐԱՄ ՔԻՒՐՏԵԱՆ — ՎԱԹԵԱ Ուլ. Թընոլսֆա 15
 ՆՈՒՊԱՐ ԶԱՔԸՐԵԱՆ — ՌՈՒՍՃՈՒԳ Տօնսուֆօլա 71
 ԱՐԱՄ ՅԱԿՈԲԵԱՆ — ՊՈՒՐԿԱԶ Ֆերսինանսօլա 17
 ՊԵՓՐԵՄԵԱՆ — ՇՈՒՄԷՆ Արմենսֆա չասք 826
 ՅԱԿՈԲ ՊԱՂԱՊԱՆԵԱՆ — ՀԱՄՔՕՎՍ
 Գ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ — ՍԼԻՎԷՆ Զասօվնիֆար
 Գ. ՆԱԶԱՐԵԱՆ — Արմէնսքօ ուչիլիշթէ — Սթ. Զակօրս
 Պ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ — Թ. ԲԱԶԱՐՃԸԳ Թանկօ վաճառատուն
 ԹԱԳԻՈՐ ԳՈՒԶԵԱՆ — ՊՕՐԻՍՈՎԿՐԱՏ

Անոնց պէտք է գիտել բաժանորդագրուելու համար

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՆԻՒԿ Է

29384-5.

ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԿԸ ՇՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ԱՄՍՈՅ ՍԿԻԶԲԸ

Խմբագիր
ԿԱՐՑ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

Արսովուսկր
ՏՕԲԹ. Թ. ԹՈՒՎՄԱՍԵԱՆ

Ս. ՏԱՐԻ ԹԻԻ 7

ԳԻՆ 5 ԼԷՎԱ

1 ՄԱՐՏ 1926

ԽՐԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՉԱՓՈՎ ՔԱՅՆ ԵՏԵՆՔ

Հ. Մ. Լ. Մ. ի կեղբ. Յանձնախումբի կազմութիւնը հաղորդեր էինք մեր նախորդ թիւով: Արտասահմանի ամբողջ հայ մամուլը իր կարգին, հրճուանքով արձանագրեց՝ ամփոփումի և կեղբոնացումի այս գնահատելի քայլը: Նոյնքան խանդավառուած ըլլալ կը թուին դանազան շրջաններ և մ.դեր: Գնահատելով հանդերձ գործին կարեւորութիւնը, մենք չենք բաժնեք, սակայն, ստեղծուած խանդաղատանքը: Ըստ հրեւոյթին, գեղեցիկ է ձեռնարկը, ճիշդ է: Բայց գործի մը նուազազոյն արդիւնաւորումը՝ պայմաններէ կախուած հարց է: Քանի մը տարուայ մէջ, երեք-չորս շրջաններու կարգին գրեթէ ամէն մէկ դադուրի մէջ յաջողեցանք կորիզ մը ստեղծել: Տրամադրութիւնն ու ուշխատանքն ալ, համեմատաբար բարձր են, համաձայն ենք: Ռուսներ խորհրդաժողովը եկաւ լրացնել անհրաժեշտութիւն մը եւս, ստեղծելով ներքին — փոխադարձ կապ մը — կեղբ. Յանձնախումբը:

Մեզմէ ոմանք առժամեայ կամ օրինաւոր կեղբ. Մարմնի մը կազմութեան մէջ դժուարութիւններ տեսեր էին: Մենք խոչնդոտները կը գանձենք անոր կազմութեանէն յետոյ — իր գոյութիւնը լիապէս արդարացնելու համար գործելու հնարաւորութեանց պակասին մէջ: Պարզ է պատկերը, — յիբ ու ցան՝ բոլորս: Հակադիր պայմաններ՝ մէկ շրջանէն միւսը: Աւելցուցէք ասոր վրայ մեր շարքերուն բարոյական ու դաստիարակչական անպատրաստութիւնը:

Չեւերը և տիտղոսները չեն որ մեզ պէտք է առաջնորդեն: Մասնաւորապէս Հ.Մ.Լ.Մ. ի մէջ իրօտես ու չախաւոր պէտք է ըլլանք: Եւ, ընդունելով հանդերձ կեղբ. Մարմնի մը անհրաժեշտութիւնը, չպէտք է խանդավառուինք անով: Ուրիշ առիթներով ալ ըսած ենք, որ նոր անուն մը նոր պատասխանատուութիւն մը կ'ենթադրէ: Յիշենք որ, շատ մը արտաքին դժուարութիւններու կողքին, ընդհանրապէս իրբև միութիւն մը, և մասնաւորապէս իրբև հայ նորահաս սերունդի մշակումին նուիրուած կազմակերպութիւն մը՝ շատ թերի ու նախնական վիճակի մը մէջ ենք դու: Ուրիշներէ առաջ մենք պէտք է տեսնենք մեր այս ներքին տկարութիւնը, և չիորձուինք՝ հասարակութեան ու մամուլին համակրական վերաբերումներէն: Մեզի — ինչպէս նաև այլ մշակութային միութիւններու հանդէպ ցոյց արուած տաք վերաբերումը, հետեւանք է ոչ թէ աչք խմբաւորումներուն ունեցած այս կամ այն արժէքին (չա՛տ քիչ բան կայ հոն չօշափելի), այլ անոնց գոյութեան մեծ պահանջին:

Աշխատանքի և վերակ սղմութեան այս շրջանին մանաւանդ, անհրաժեշտ է նախ ճշգրիտ վերադնանաւորում մը ենթարկենք մենք մեզ՝ մեր իսկա՛յ ան արժէքը ըմբռնելու համար: Ատիկա, ինչնին, պիտի ճշգրէ, նաև մեր գործունէութեան սահմանը՝ իրական ու հարազատ գետնի մը վրայ պահելով մեզ: Ուրախ ենք որ, այս ուղղութեամբ իր ճիգերը պիտի լարէ նաև նորընտիր կեղբ. Յանձնախումբը: Մեր շարքերը, իրենց կարգին, պէտք է աւելի պրկեն ինքզինքնին, յաճախ թոյլ, գրեթէ միշտ անկարգապահ, և տեղ-տեղ պղտիկ վէճերով լրացող գործունէութիւն մը փոխարինելով, — նաազանդ, նուազ անհաստապաշտ, յարատև և մեթոտիկ կեցուածքով մը:

Որոշումները չեն որ կ'արժեցնեն ծրագիր մը, ոչ ալ ձեւերն ու շարժումները: Աշխատանքը, նոյնպէս, իր ճիգովը չէ որ կ'արդարանայ, այլ արդիւնքովը: Ներամփո՛փ ու մեր կարողութեան չափերով, — այս պէտք է ըլլայ միակ մասնագութիւնը:

5581-54

ԲՈՒՆԻՔԱՆ

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԻԺ

Անհատ մը, երբ ս ե է մէկու իրաւունքին բըւնանայ ե գտածաւ դասնայ բարոյական ե նիւթական վնասի, այդպիսին օրէնքի կողմէ կը հետապնդուի ե կը պատժուի. բայց չկայ օրէնք պատժելու համար մէկը, երբ իր շուտայ ե զեղիս կեանքովը կը մեղանջէ ատղջապահի կանաններու, ե կ'սպասէ ֆիզիքական սյմերը:

Շատերը այն համոզումը ունին թէ հաճոյքներու ճամբան ամենալուազոյն ճամբան է, ուսել, խմել, զինովնալ, ե խնկարկու զերիններ դասնալ Բագասի ե Աստղիկի տաճարներու, բայց այդպիսիները երբէք չեն խորհիր որ, հաճոյքներու օրինական ճամբէն սայթաքողները օրին մէկը պիտի պատժուին ոչ թէ մարդկային օրէնքով, այլ բնութեան օրէնքով:

Բնութիւնը անկաշտ ե անաշտ դասաւորն է պատժելու ամէն անսնք, որսնք բնութեան օրէնքներու դէմ կը դարձեն:

Բագասի խնկարկու մը, որ գինեաւան սպակահամ միջոցարտին մէջ կը թուանարէ իր ներքին գործարանները, օրին մէկը պիտի ենթարկուի սրտի, լիարզի, ե ուղեղային հիւանդութեանց, մանաւանդ անգամալուծութեան (paralytie), ե մահը միայն պիտի կարենայ տառապանքներու վերջ տալ: Անա սա բնութեան պատիժն է որ տարիներ վերջը, շողջողուն դաւաժներու մէջ խմուած կարծիր զինիի, ե ճիւնի պէս ճիրմակ օգիի հաշիւը կը պահանջէ:

Նոյն է պարագան անբարոյ կեանքի անձնատուր մէկու մը, որ օրին մէկը պիտի իյնայ վնասական ախտերու քայքայիչ ճիրաններուն, ե հիւանդանոցներու ախուր յարկարածիներու մէջ պիտի քաւէ մեղքերը:

Օր մը ինծի 55—60 տարեկան հիւանդ մը ներկայացաւ, միջանցքի նեղութեան կը տառապէր, յետ քննութեան, ըսի որ ստիկայ ժամանակին քաշուած քերամիղութեան մը արդիւնքն էր, սաս զբայ հիւանդը դարձացած չեչտով մը:

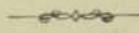
— Ի՞նչ կ'ըսէք աօքթէօր, 30 տարի առաջուան ջերմամիղութիւնը ի՞նչ կապ կրնայ ունենալ հիմակուան հիւանդութեան հետ:

Բայց դասն իրողութիւնը սա էր որ բնութիւնը 30 տարի առաջ դործուած մեղքի մը հաշիւը կը պահանջէր:

Գիտցէք որ խնդիրը այսքանով չ'վերջանար: Երանի՜ թէ ամէն մարդ իր ըրած յանցանքին պատիժը ինքը քաշէր, բայց դժբաղդարար բնութեան պատիժը իրմէ կ'անցնի նաեւ իր սերունդին. ե միթէ՞ այս չէ պատժաւ որ ֆրանկախտաւորի մը զաւակը ընդհանրապէս կըլլայ վատոյժ, նիհար ե մտային ընդունակութիւններէ զուրկ, սպուշ ու խեղանդամ: Նոյնն է պարագան ալքոլիքներու զաւակներուն համար: Այսպիսիներու սերունդները իրենց հօր դործած մեղքերուն զոհերն են, որսնք իրենց անմեղունակ

ինչքան շատ են խմբագրութեան հասած ե պրզսիկ սրբութեան արժանացող այս մանկունակ եջեր: Ի հարկէ՞, ներեցումը կամ արուեսք չէ որ պիտի վնասել անոնց մօտ, այլ մախուր, հալքենի ոգիին քաշալերի լի արժարձուր: Ստեւ կուսանք անոնցմէ մէկը, իրեւ "նո՛ր հայ արիի մը յուզումներն": **ԽՅԲ.**

Հ Ա Յ Ա Ր Ի Ի Ն

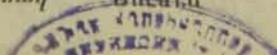

Արարա՛հ հայառաս
Դաշտէն վեր
Կը փոէ իր հայաս
Լերկ բեւեր:
Բարձրագի՛ր հայ արի,
Դեպի վեր,
Ու փարուի դու կրճիկն
Ալ եներ:
Այդ հսկան, որ վկան
Նդաւ մեր
Պատմութեան, ոնիրից,
Դաւերից,
Կը պատմէ արդ նա եեզ
Թէ՛ ինչպէս
Հայ մեռան մեր նախնիք,
Բաջի պէս:
Հայ մեռան, բայց նոքա
Սրբազան,
Հնաւանդ մի աւանդ
Մեզ բողան՝
Հայ բաբեր,
Հայ լեզուց,
Հայրենիք:
Ուրեմն հայ արի՛
Ամէն զին,
Պանպանէ՛ այլ աւանդ
Ձերմագին,
Մինչեւ որ դուց եւս,
Բա կարգին
Յանձնես զայն, ապագայ
Սերունդին.

Ֆիլիպիի Մ-նիւղէն **ԱՐԱՄ ԽԱԶԱՏԻԵԱՆ**

զէմքերով բողոքի կենդանի վկաներն են իրենց հօր դործած մեղքերուն:

Ուրեմն զգոյշ ըլլանք մեր հաճոյքներու չափանցութեան մէջ, ե գիտանաք որ մեր ֆիզիքական ատղջութեան դէմ եղած անզոյշ քաշլ մը դժբաղդ կրնայ ընել նաեւ մեր սերունդը:

Հ Ա Յ Կ Ճ Ի Ջ Մ Է Ճ Ե Ա Ն

Չարաչար սխալեցան անոնք, որոնք կարծեցին թէ Հ. Մ. Ը. Մ. ի վսեմ գործը ի սպառ կատեցաւ, երբ ասկէ երեքուկէս տարի առաջ կեդրոնը իր դուռները ստիպուեցաւ փակել, հեռառեւելով հաւանական քաղաքական վտանգներ: Այսօր սակայն պատկերը բոլորովին տարբեր է: Հ. Մ. Ը. Մ. ը ոչ միայն չէ մեռած, այլ ամէն առնէ աւելի կենսունակ ու հաստատուն կը թուի ըլլալ: Այսօրոյց այն խանդավառ ու աշխոյժ գործունէութիւնը, որով վստահուած է գաղութահայութեան բոլոր հաստատանքու երիտասարդութիւնը: Ու տարօրինակ չէ որ, օր օրի ուսումնայ ու բնագործակուի ան, որ սահմանուած է այնքան բարերար ու անխուսափելի դեր մը կատարելու գալիք սերունդին վրայ, որքան ֆիզիքական նոյնքան եւ ազգային սեփականութիւնը:

Որքան ալ իբրեւ պատանիին ու երիտասարդին սրտէն խօսող լաւագոյն շարժում՝ ան ծնունդն է առաւելապէս բնական պահանջի մը, այս երեւոյթը սակայն այսօր շատ մը դժբախտութիւններէ վերջ իր հմայքէն ու բարձրութենէն շատ բան կը կորսնցնէր, եթէ հիմը ամուր ու հաստատուն դրուած չըլլար: Ու բարերախտարար Հ. Մ. Ը. Մ. ը իր առաջին շրջանին ունեցաւ այնպիսի անձնուէր ու անշահախնդիր վարիչներ, որոնք գիտցան գործը իր իսկական ճամբով քալեցնել: Վարիչներու այդ իմաստուն գործունէութեան շնորհիւ էր որ, Հ. Մ. Ը. Մ. ը եւ իր գեղեցիկ նշանաբանները հաստատուն կերպով քանդակուեցան անոր դրօշին տակ հաւաքուած ամէն պատանիի ու երիտասարդի սրտին խորը: Ու այսօր իրենց այս թափառական վիճակին մէջ անգամ անոնց առաջին գործը կ'ըլլայ զայն վերականգնանալը: Այդ վարիչներուն մէջ սակայն կ'արժէ մասնաւոր կերպով ծանօթանալ անձի մը վրայ, որ շնորհիւ իր բնատուր ձիրքերուն ու ծայրայեղ անձնութեան, նախախնամական դեր մը կատարեց Հ. Մ. Ը. Մ. ը կերտելու գործին մէջ: Այդ քստառիկ գէմբը եղաւ Հայկ Ճիզմէճեան:

Երբ «Հ. Մ. Ը. Մ.» ի նախորդ թիւով յիշատակութիւնը կ'ըլլայ մարդական կեանքի նեւ կապուած անհետացող հայ սերունդի մը, անուղի չպիտի ըլլար գնահատութեան երկու խօսք քսելու անոր որ անբնական չորս տարի շունչ ու կրօնով սպասեց, գիտակից ու ճշմարիտ ազգային շահախնդրութեամբ մը:

Հ. Մ. Ը. Մ. ի կեանքին մէջ Հայկ Ճիզմէճեան ամենէն բախտորոշ դերը կատարեց: Եւ եթէ այդ միութիւնը դուռ մարդկական գործունէութեան մը շրջանակէն դուրս ելաւ ու եղաւ առաւելապէս բարոյական ուժեղ կազմակերպութիւն մը, ասիկա դարձեալ մեծ շախով շնորհիւ իրեն:

Հայկ Ճիզմէճեան, օտուած ճշմարիտ ու անխարդախ բարեմասնութիւններով, ունեցաւ մէկէ աւելի անժխտելի արժանիքներ, որոնցմով կրցաւ իր շուրջը հմայք մը ստեղծել: Ոչ միայն մտաւոր ու հոգեկան թանկագին կարողութիւններ երեւան բերաւ, հազա նաեւ իր չափազանց հեղահամբոյժ, ժպտա-

շուրթն, բարեացակամ եւ միշտ ուրիշին ծառայելու պատրաստակամ բնաւորութեամբ իր անձին ու անունին շուրջ այնպիսի տաք խանդավառութիւն մը ըստեղծեց, որով ամենէն սիրելի ու համարելի գէմբը դարձաւ ամբողջ Հ. Մ. Ը. Մ. ի կազմակերպութեան մէջ: Անկարելի է Հ. Մ. Ը. Մ. ի այդ սկզբնական չորս տարիներու կեանքին վրայ ակնարկ մը նետել, առանց ամէն տեղ ու ամէն ժամանակ հանդիպելու Ճիզմէճեանի կատարած հսկայ գործին: Ո՞վ է յիշեր Պաղչէ Գափուի իր փոքրիկ վաճառատունը, որ ամենօրեայ ժամադրազայն էր Հ. Մ. Ը. Մ. ի նեւ կապ ունեցող ամէն անհատի: Ու ամէնքը, որք սկսուտէն մինչեւ հանրային աշխատուորը, հաճոյքով կը դիմէին իրեն ամէն անգամ որ օգտակար թեւագրութեան մը պէտք ունէին, կատարելապէս վստահ այն սիրալիք ու անկեղծ վերաբերմունքին, որ սովոր էր ան ցոյց տալու սեւէ մէկուն: Շատ անգամներ այդ փոքրիկ խանութիւն մէջ բազմութիւնը այնքան կ'աւելնար, որ շատեր ստիպուած կ'ըլլային դրան մէջ կամ դուրսը մայթին վրայ կարգի սպասելու եւ սակայն Ճիզմէճեանի ակնարկէն ոչ մէկը կը խուսափէր ու ան միաժամանակ կը խօսէր ու կը պատասխանէր բոլորին ալ: Կեդրոնի գրասենեակի կողքին, իր կրպակին մէջ Հայկը դարձած էր տեսակ մը փարոս որ կը ճառագայթէր ամէն ուղղութեամբ: Եթէ իր խանութը չէր, անպայման կը գտնուէր Կեդր. գրասենեակին մէջ, Կարօին մօտ՝ միշտ օգտակար աշխատանքով մը ըզրադուած: Իր անձնական գործը, տունը տեղը, բնտանիքը գրեթէ մոռցած նուիրուած էր միայն իր սիրական գործին: Ամբողջ օրը քննաշնորհ աշխատանքէ վերջ շաբթուան բոլոր գիշերներն ալ նախապէս գրաւուած էր եւ փոխն ի փոխ պէտք էր այցելել Գառըգիւղ, Բերա, Սկիւտար, Գում-Գարու կամ այլուր կազմակերպելու, բանախօսելու կամ ժողովի մը ներկայ ըլլալու համար: Բայց մասնաւոր կ'արժէր մտիկ ընել Հայկը, իր բանախօսութեան բնթացքին: Ան ունէր խօսելու ու արտայայտուելու ճիշտութիւն, զգացումներու սրբութիւն եւ բառերու ու նախադասութիւններու մթերք: Իր լեզուէն քաղցրութիւն կը կաթէր եւ զինքը անյազ սքանչացումով եւ ուշադրութեամբ կարելի էր ունկնդրել:

Ինչ որ իր մեծագոյն արժանիքը կը կազմէ սակայն, ասիկա իր չափազանցուած համեստութիւնն է: Հակառակ իր խոշոր ու նշանակելի դերին զոր խաղաց ան Հ. Մ. Ը. Մ. ի կեանքին մէջ, ոչ մէկ տեղ եւ ոչ մէկ առնէ հանդիպեցանք փառասիրական պղտիկ ցոյցի մը, բան մը որ մեծ թէ փոքր մենէ շատ շատերուն ախտանիշն է: Մէկ խօսքով եղաւ մասնաւոր նշուելիք անպար անհատ մը, որուն կեանքը կրնայ օրինակ հանդիսանալ ուրիշներու: Հ. Մ. Ը. Մ. ը կը բնայ նպարտանալ իր մէջ Հայկ Ճիզմէճեան մը ունեցած ըլլալուն: Եւ սակայն մեր հանրային կեանքը ասպնթախտ է: Անոր աշխատուորները երբեւիցէ չեն ստացած իրենց արժանի գնահատութիւնը: Գծախտ իրականութիւն է որ մենք չենք գիտեր գիրքը գնահատել ու փոխադարձ արժանիքները խոստովանել: Վերջի ողբերգութիւնէն ասդին մօտ չորս տարի-

ՄԵՆՔ ՄԵՐ ՄԷՋ

Հ. ձիգմենեան (Հ. Մ. Ը. Մ-ի հիմնադիրներէն) աջ կողմը Գ. Մեհնաւոս, իսկ ձախ կողմը Գ. Ճօլօլեան, Գ. Շահինեան, Հ. Թաւանեան.

ներ անցած ըլլալուն հակառակ, սչ մէկ կողմէ խորհուրդու ձիգմէճեանի շիշատակութիւնն ընել ու կեանքի կոչել դայն: Կարմէ որ իրարու հանդէպ գիտնանք մեր փոխադարձ պարտականութիւնը: Ապահովարար ուրիշ մարդուրդի մը ծոցին մէջ, ձիգմէճեանը այսքան չուա չժողցուէր:

Ինչ հող սակայն այս մոռացումը, երբ ան բուրբ զինքը անկեղծօրէն ճանչցողներուն սրտին խորը յարգանքի ու համակրանքի ծալք մը գրաւած է: Միշտ ալ իր անունը տեսակ մը խանդավառութեամբ շրջան պիտի ընէ չրթուէքէ չրթուէք: Մեր էր որ Հ. Մ. Ը. Մ-ի այս կենտուէնակ բայց անկազմակերպ շրջանին կրկին հրապարակ դար ու մտպական հարուածով մը նոր ոգեւորութիւն ստեղծէր: Բայց ապահովարար ամէնուն նման ալ անտեսական հողերով ծանրաբեռնուած հաղիւ թէ ուղէ այս մասին խօսք լսել: Աւրիշ կերպ կարելի չէ խորհել: Պատճառները գուշակելով հանդերձ բոլոր զինքը ճանչցողներուն համար գաղանիք է այն բացարձակ մեկուսացումը որ կը շարունակէ պահել Փարսուսներու երկրին մէջ չորս տարիէ ի վեր: Ասիկա պատճառ մը չէ սակայն, որ բոլոր Հ. Մ. Ը. Մ. ականները շցանկան որ մը կըրկին զինքը իրենց մէջ ունենալու:

Փարիզ

Գ. Ճ.

Գրած էինք որ Հայաստանի նախորդ մարդիչներէն Պ. Յոնիկ Նազմանեան, Արեւիկէն անցնելով Կիպրոս կը մեկնի՝ նորակառօյց Մելեոնեան հաստատութեան մէջ մարմնակրթական շարժումը ղեկավարելու համար: Ստրեւ կուսակցի իրիկ ստացուած առաջին նամակը, որով սն կը յարուցանէ հարց մը, որուն շուրջ փափափելի էր որ ուրիշներ եւս արձայայտէին: ԽՄԲ.

31 Դեկտ. 1925 Նիկոսիա (Կիպրոս կղզի)

Սիրելի եղբարք.

Վաղուց՝ զեռ եւս պաշտօնատեղիս չի մեկնած — փարիզէն — մտադրեր էի ձեզ գրել, սակայն ինչ ինչ պատճառներով չի կարողացայ, հակառակ իմ բուն փափաքիս, գրելու առիթը ունենալ:

Կը յիշէք թէ 1920 թուի վերջերը, Հ. Մ. Ը. Մ-ի Կ. Պոլսոյ Կեդր. վարչութեան կարգադրութեամբ երեք արիւսակները զացինք Հայաստան՝ տեղւոյն մէջ սկսուտական և մարզական գործը կազմակերպելու համար: Այստեղ երկար կը լինի ընդհանրապէս խօսիլ մեր անցեալ գործունէութեան և պատահածներու մասին: Կարծեմ պէտք ալ չկայ: Կը բաւականանամ միայն ձեզ յայտնելով թէ 1924 թուի Մարտի 28ին հայրենիքէն դուրս թողուեցայ հակառակ իմ կամքիս, ուրկէ վերջ Թուրքի — Համասան — Բիրմանչան ճանապարհով մինչև Պարտատ ստրով արշաւելէ յետոյ, Պաղատի և Պէյրութի հայ արիւսներու նիւթական և բարոյական օժանդակութեամբ անցայ Փարիզ: Վերջերս, Պ. Հայկ ձիգմէճեանի թեկադրանքով ինձ յանձնուեցաւ Կիպրոսի «Մելեոնեան» հաստատութեան մարզական շարժման վարիչի պաշտօնը:

... Այսպէսով, ուրեմն, սիրելի եղբարք, կը տեսնէք թէ, հոր արդէն իսկ սկսուտական շարժումը սկսած է: Առ այժմ կազմակերպչական ու վարչական գործերով է որ կը զբաղիմ, մինչև որ բերու ժամանումը (10—15 օրէն կը հասնին): Երէկ հաստատուութեան անօրէնութեան արդէն իսկ ներկայացուցի մարզապաշտի յատակադիրը (120 անգամ 80), բացարձակապէս արդիական ձեւով, և մարզարանի մը պահանջած բոլոր պարագաներով: Յաջորդով կը յուսամ թէ մարզադաշտի նկարներէն մին պիտի կրնամ ձեզ զրկել: Աւրախ եմ այսպէս ձեզ յայտնելու թէ, անօրէնութիւնը սիրայօժար պիտի տրամադրէ ծախքը:

Սիրելի տղաք, հաստատութիւն մը որ 50—60000 անդիւիական սթէրլին կը ծախսէ որբական շէնքերու շինութեան համար, ինչ կասկած որ մարզարանի շինութեան համար պահանջուած մի քանի հարիւր անդիւիական սթէրլինը չի կրնար չի հայթայթել: Ահա ներկան: Ապագայի մասին հիմնական բան մը ընել կարող չեմ: Շարք մը ծրագիրներ կան իրագործուելիք լաւ է որ զանոնք իրական կեանքի մէջ իրագործուած տեսնել և ապա խօսիլ: Այսքան իմ մասին: Հիմա թոյլ տուէք խօսիլ ձեր մասին:

Ամէն բանէ առաջ՝ բարի եղէք «Հ. Մ. Ը. Մ»-ի իւրաքանչիւր թիւէն իմ հասցէիս ուղարկելու: Թերթի մի քանի թիւերը, Մարտիլիա, մեր

ԱՐՏԱԻԱԶԴ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ-ի Ալիևտարի Մ-նիւղեկ

խմբապետներէն Մկրտիչ Մալումեանի մօտ կարգա-
ցիւ: Ընդգրկուած սկաուտական ուղղութեան մասին
ստացած տպաւորութիւնս, ճիշտը ըսելով, լաւ չէ:
Մասնաւորապէս ամենավերջին քէմօլական աղէտէն
յետոյ ես ունիմ այն համոզումը, թէ անհրաժեշտ է
խոշոր սեւ լաւ մը քաշել Անգլո-Սաքսոն դաստիար-
ակութեան:

Հիմքերէն մէկը եղող ԱնԳլիկԱկԱն սկաուտական
դաստիարակչական ծրագրին վրայ և ստեղծել մեք ժո-
ղովուրդի իւրալատուկ պայմաններու համաձայն, հայ
սկաուտական կրթական ծրագիր մը, որուն մէջ ամե-
նակարեւոր տեղը պէտք է տալ՝ սերունդին սպառնա-
ցող սպազգայնացման վտանգին դէմ կռուելու միակ
փրկարար միջոցը համարուող Ազգային դաստիարա-
կութեան: Անկեղծօրէն ըսելով՝ գոգոնութեամբ կը
կարգամ մեր կարգ մը փորձառու խմբապետներու
հրահանգները, ինչպէս, օրինակ, — կրակ վառել,
պաշտ վրան կազմել, սանգուխ շինել, ինը տեսակ
կտայ գիտնալ, կողմնաձանաչութիւն եւն:

Անա հիւսիսախեցուցիչ տեսարան մը:

Յաւակնութիւնը չունիմ իրենց սկաուտական
հասկացողութիւնը մխտելու: Սակայն թող ներուի
ձեզ հարց մը առ:

Որքա՞ն յարմար կը սեանէք վերոյիշեալ նիւ-
թերու ուսուցումը: Այո՛, որքա՞ն յարմար կը տեսնէք
երբ գիտէք թէ ձեր խումբերը և խմբակները ամբող-
ջացնող արիւնները Հայաստանի, հայրենիքի, պատ-
մութեան, աշխարհագրութեան մասին դոյզն գաղա-
փար չունին, իրար չի խորհնը:

Շատ բան կարելի է ըսել և ներքին է որ ան-
տարբեր ըլլանք և ի վնաս սերունդին դործուած
ոճիրները տեսնելով հանդիսատեսի դերին մէջ ըլ-
լանք:

Սիրելիներ, ներկան բոլորովին տարբեր գոյն
ունի: Նախ տղան, աչիւնքն ողջ պատանեկական
մասսան իր սկաուտական հանգիստին մէջ հայազնիւ
է պէտք: Համազգեստ հագնիլը, գանանք թութակօ-
րէն երգմանը, հանդէսներ կազմակերպելը՝ մեզ կա-
րող են մեր նպատակէն շատ հեռու տանիլ:

Ինչպէս ըսի վերը, ամէն բանէ առաջ անհրա-
ժեշտ է սերունդը հայացնել, իսկ հայացնելու համար
ալ անհրաժեշտ է ամէն բանէ առաջ հայ արին մօ-
տեցնել իր երկրին, իսկ մօտեցնելու համար ալ հար-
կաւոր է պատանեկութեան ծանօթացնել մեր ազգ-
ային կուլտուրական աշխարհը, աշխարհագրական դիր-
քը, պատմութիւնը, հարստութիւնը, հայ քաղաքա-
ցիի մը պարտականութիւնները և վերջապէս այն
բոլոր գիտելիքները, որոնք պատանեկութիւնը պիտի
չաղկապեն մեր ձիւնապատ Մասիսի ստորոտներուն:
Ապա թէ մենք կը սորվեցնենք անոնց «կապ կապել»ը
և ալլին:

Ներքեցէք որ նիւթէս մի փոքր շեղեցայ սակայն,
դէ՛, գիտէ՛ք, խոցուած սիրտ մը դարձանուելու պէտք
ունի:

Տղերք հան. երբե՛ն յիշեցէք կիսրոտի մեր նո-
րաիթիթ կազմակերպութիւնը և գրեցէք: Նկատի ու-

Փետրուար 11ի հինգշաբթի օր, Փարիզ «Շարի-
թէ»ի հիւանդանոցին մէջ կը շիջի Արտօն:

Մրտի ճմլում մը կը զգայ մարդ, երբ կը խոր-
հի թէ՛ մեծ քաղաքին մէկ հիւանդանոցին մոտցուած
մէկ անկիւնը, հազիւ քանի մը մօտիկ ընկերներու
պատահական հոգածութիւնը վաշկլած, իրեններէն
հեռու, ան իր աչքերը կը փակէ ամառան մը հիւ-
ւանդադին սպրումներէն յետոյ: Տեղական թերթի
մը մէջ քանի մը տող, յարգանքի հրաւէր մը, և
«վերջին պահուն հասած ընկերներ» իբր յուզարկա-
ւոր, — ա՛նա՛ թէ ինչպէս կը վերջանայ պատմութիւ-
նը տարաբախտ տղան:

Այդ զարիպի դազալը իր ցանցատ հետեւորդ-
ներով, երեւակայութիւնս կը տանջէ, և այն ցաւը
զոր կը զգամ իր կորուստին համար, կը խորանայ
մէջս...

Ի՛հ, մեծ քաղաք է Փարիզը: Այնտեղ մարդիկ
անընդհատ կարեւոր դործերով զբաղած կ'ըլլան...

Արտօն՝ արի՛ — իր փոքրիկ ասրիքէն (1913—
1914ի շրջան), Գրիգոր Յակոբեանի ձեռքին տակ
մարդուած, աստիճանաբար կը բարձրանար: Իբր արի՛
— խմբապետ(1921) իր օրերէն, տղոց մտքերուն մէջ
սնուցած յիշատակը շատ քաղցր է, սրպէտղի չուտով
մոտացութեան տրուէր: Դիտած էի, մասնաւորապէս,
անոր կատարեալ ըմբռնումը, տղոց հոգեբանութեան,
այնքան լաւ գիտէր յարմարիլ և խաղի մը կամ զը-
ւարթութեան պահու մը միայն երկու բառով խոշոր
դաս մը տալ:

Հ. Մ. Ը. Մ-ի Ալիևտարի մասնաձեւը անոր կը
վտանգէր մարդանքի դասերը բոլոր այն վարժարան-
ներուն կամ որբանոցներուն, ուր Արտօն անձնու իրա-
բար (անձնու իրութիւն մը, սրուն վրայ ինքն իսկ
չէր անդբարաւանար) և կատարեալ ձեռներեցութեամբ
ի գլուխ կը հանէր յանձնուած գործը:

Լսիկ մեջիկ աշխատող մըն էր ան, կարող՝ բայց
իր կարողութիւնները չթմրիանորոյ, խելացի և խո-
հուն, բայց մանաւանդ բարի Արտօն բարեկամներ
միայն ունէր: Տղաքը կը սիթիէին զինքը, և այս մի-
ջոցիս, աշխարհիս որ անկիւնն ալ ըլլան անոնք,
Արտաւաղդին մահուան դոյժը անկեղծ ու խորունկ
ցաւ մը պիտի պատճառէ բարբին:

Ալիևտարը պիտի տխրի ու մարդարանի աքո-
սիաներէն մին թերեւս չծաղկի այս դարնան...

Ն. ԱՍՏՈՒՄԵԱՏԻՆԻՆԵԱՆ

Նեցեցէք թէ Նիկոսիա քաղաքէն 6—7 քիլոմէթր հեռու
ենք. ըլլան մը վրայ, սահմանախակ շրջան մը, ուր-
տեղ գրեթէ կամաւոր և սակայն, երջանիկ բանտարկ-
եալներ ենք: Վե՛յը Աստուած վարը մենք, մարդու
երես չենք տեսներ: Ինձ համար սիրելի է այս կեանքը:

Եղբայրական օղջոյններով
Պերդ՝ Օ. ԵԱԶԳՄԱՃԵԱՆ

ՆՐԱՆՆԵՆ ԾՈՒՐՄՆԱԿՐՈՆՔ

ՔՐՈՍ ՔԱՈՒՆԴՐԻ

Նախորդ թիւին մէջ, Պ. Ժ. Ե. Ի «Քրոս Բառն-դրքի» (դպրատանին վազք) մասին գրած յօդուածին առթիւ կ'ուզեմ ջանք մը լրացուցիչ լրացատրութիւններ տալ մեր երթուաստեղծ աթլէթներուն, խնայելով «քրոս քառնդրքի» մը կազմակերպելու ու մասնակցելու պարտականութեանց մասին:

Նաոս դժուարին չէ «Քրոս», մը կազմակերպելու վայրը որոշել, դանկէլ նամբայ մը 2—3 քիլոմէթր, որու ընթացքին ըլլան արգելքներ, ինչպէս եղևէջներ, ծառաղի, խորտաչորտ զնտին, ջուր, փայտ արգելքներ, ու զննել նամբան թուղթի կտորներ կամ խնկնիկի նետելով, փոքր գրոշներ կամ սեւէ նշաններ դնելով, որպէսզի մասնակցողները իրենց ըմբռնած նետով ու գիւրքին նամբան չի նետելին:

Նամբայ նանկ տախարակ վայրէ մը, առաջին աթիւ իւրաքանչիւր վազող իր գիւրքն ու քայլերու շաբէ ընդգրկելու նամբ: Արտուած նամբան բոլոր մասնակցողները իրենց սեղմը գրաւել յետոյ, նամբան զնոյ ու բոլոր արգելքներու սեղմակ յանձնախումբին կազմակերպելու արտաքին, մանրամասն լրացատրութիւններ վազուելիք նամբայ մասին, մասնաշնչով առ առաւելն արգելուոր անցքերը:

Նանկելու վայրն ալ ամենայրաւար նարթ սեղ մը պէտք է ընտրել նամբողներու միջիւ մզուած վերջին պայքարը գիւրացնելու նամբ:

Որո՞նք կրնան մասնակցիլ:

Իսկապէս «քրոս»ը պատկար է ըստրքին նամբայ, ձեկուտայ եղանակին մկանները իրենց թարմութեան մէջ պահելու նամբ: Բայց եւ այնպէս Քրոսակար նետանքներ ալ կրնայ ունենալ ամենափոքր իսկ անչըջանա յեղուութեամբ մը եւ կամ կազմակերպողներու աննպաստութեամբը:

Նախ, փոքր տարիք ունեցողներու, 17 տարեկանէն վար, մասնակցութիւնը պէտք չէ արտանկել, չափանաւներն ալ արձանագրուելու պարագային, լաւ է որ իրենց տաղչական վիճակը նկատի առնուի կազմակերպողներու կողմէ, չժողովով որ ձեկուտայ ցուրտ եղանակին կը փորձուի, ետք որը ձեղքիական կատարեալ առողջութիւն կը պահանջէ:

Քրոսի մասնակցողներու պարտականութիւնները

Քրոսի մասնակցողը նախապէս նոյ պէտք է տանի իր զգեստաւորման, նամբայ ելլելէ առաջ եւ նանկել յետոյ ցուրտ պատարարուելու նամբ: Վազքի ընթացքին հողնելու նամբ, անհրաժեշտ է ֆլանէլ մը՝ քոտորդ թեւերով, կարճ ապիստ մը՝ մէջքէն սեղմըւած եւ սրունքներուն մաս լայն՝ ազատ շարժման նամբ:

Փայով կոշիկներուն, եթէ վազուելիք նամբան կը թայլաորի, լաւ է որ քոտուշուէ կիսակոշիկները գործածուին, նկատակ պարագային ետքի յատակ կաշիէ կիսակոշիկներ՝ տակը կարճ եւ սուր զամերով:

Ինչպէս ըսինք, վազքէ առաջ եւ մանաւանդ յետոյ,

տոյ, անձամեշտ է քոտորդէ ֆլանէլ մը երկար թեւերով եւ կամ սեւէ անմիջական միջոց քրոսինքը չի պարզնելու նամբ:

Քրոսի մասնակցողը պէտք է որոշուած վազքի որտեան նախորդ գիւրքուրնէ իր զգեստները պատրաստել որպէսզի առաւարտն ուշ մնալու չենթարկուի առ կամ նա փնտռելով եւ կամ հարկնելով չի մտնույ ամենակարեւորն առնել: Ժամանակին ներկայանալու պաշտ, հարուիլ ու վազքէ առաջ սրունքները մարմնէ, մկանները տաքցնելու նամբ: Անչաղքութեամբ նետելի վազուելիք նամբան մասին արտուած լրացատրութեանց, յետոյ ուրիշի մը նետելով, անգիտակցորար սխալ նամբայ մէջ չմտնելու նամբ:

Ինչպէս վազել «քրոս»ը

Տրուած նրամանին վրայ նամբայ ելլել յուսական արտոյ, առաջին խմբակին մէջ յարմար սեղ մը գրաւելով, ու միանալ ընկերայ մը, որու քայլերուն շաբէ կը նամբապատասխանեն ներքինին: Զատիկը մը բարձրանալու պահուն պէտք է քայլերը պարտիկցնել եւ մարմնին զնոյի առաջ թեթեւ հակուէ մը տալ: Այս պարագային պէտք է խուսափիլ նկատակարար մը անցնիլ փորձել եւ կամ արտոյ ընթանալէ, անպայման յոգնութիւնը կը միջամտէ ու անգործութեան կը դատարարուէ սրունքները: Իսկ զատիկներն՝ ընդհակառակը, ողորակելով գիւրքին զնոցընէ, ջանալ արագորէն նանկի նկատակարար մը ու անցնիլ գոյն, առանց սակայն չափազանցելու շնչապատ ըլլալու առթիւն: Նարթ սեղ մը նանկելու պարագային վերստատուան նախկին քայլերու միաշափութիւնը:

Վազքի ընթացքին արգելքներն ալ յանախ մեծ դժուարութիւն կը պատճառեն, մանաւանդ նաոս առիտակներէ պատրաստուածները: Պէտք է ամենազգորքին միջոցը ընտրել զանոնք աննկելու նամբ, արգելքին նամանայն որոշել, նետքերու ողորութեամբ վրայէն ցտակել, մաքրելիլ թէ աակէն աշալ:

Քանի որ նամբան ծանօթ է, նանկելու վայրի մաս մէկ բան կը մնայ ընել, — որոշել վերջին ճիգը թափելու առնել: Եթէ կրքէ բուսականութեամբ նկատակարարներ ունիք ներ առիւ, անհրաժեշտ է 250—300 մէթր մնացած քայլերու շաբէ յաջորդարար մեծցնել ու արագացնել, իսկ եթէ միայն մի քանիներ են, կարող էք 100 մէթր մնացած, ներ այս նպատակին վերապահած ուժը պարագործել ու առաւելագոյն ճիգը թափել:

Նանկել յետոյ վայրկեան մը իսկ չկորսնցնել, աննպատակ նարցումներ ուղղելով դատուորներու, դատուորումը նակնալու նամբ եւ կամ յաջորդարար նանկողները գիտելով, անմիջապէս հողնիլ բուրդէ ֆլանէլը, շորցնել քրոսինքը, մարմնէլ մաս առ մաս բոլոր մկանները ու հողուիլ:

Ի նարկէ լուսադոյն է տաք տուշ մը առնել քրքաինքն ու աղաատութիւնը անցնելու նամբ, սակայն մի քիչ դժուար է, նամանաւանդ մեր մաս, այսպիսի լրացուցիչ պայմաններով մարզարաններ զանել:

Ճիլիպէ ՀՈՒՆ

ԱՐԻ ԳԻՒՂԱՅԻ ՄԸ

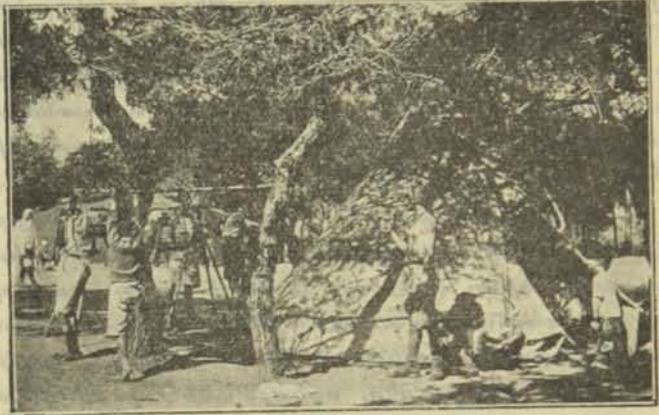
(Իրական կեանքի պատկերացում)

Կարինէն Ռուսիա երկարազ խճուղիին վրայ Հասան-Գալէէն երեք ժամ անդին կը գտնուի Քէօփ-րիւ-Քէօյ գիւղը: Մօտէն արագահոս ու փրփրոտ կ'անցնի Երասիս գետը, որու վրայ հայոց Գաղիկ թագաւորը շինած է Կամպիբի կարճիր քարերէ նկայ և զեղեցիկ կամուրջ մը, որ իր անունը տուած է գիւղին: 180 տունի մօտ բնակչութիւն մը կար հոն, որուն հազիւ 8—10 տունը թուրք էին և մնացածը հայ:

Տարիներ առաջ, ճամբորդը սքանչացումով կը տեսնէր գիւղին ծայրը մեծ ճերմակ տուն մը, որուն տէրն էր Գէորգ Սարգսեան, աւելի ճանչցուած Քէորդ Քէնկա անունով: Բարձրահասակ ծերունի մըն էր ան և, հակառակ իր 65 տարիներուն, յազմանդամ և իրանը ուղիղ, գլուխը վէս, ասոր ժամ ճաշի վրայ կը քայէր և երիտասարդներու անպարէզ կը կարգար: Իր երեք մանչերով, որոնք մէյմէկ ըմբիշներ էին, հարսներով ու թոռներով կ'ապրէին այդ մեծ տան մէջ, որու նահապետն էր Գէորդ Քէնկա: Իր անունը տարածուած էր շրջակայ բոլոր գիւղերը, ամբողջ Բասենի մէջ, իբրև կարող և մանուսնից բարի մարդ: Արդարև իր բարութիւնը սահման չունէր: Թէ իր և թէ մօտակայ գիւղացիներուն նախախնամութիւնն էր ան: Աղքատներուն տուրքերը ինք կը վճարէր, կ'աճուսնացնէր անոնց աղջիկները և մանչերուն գործ կը հայթայթէր, անոնց սեւէ մէկ խնդրեր կարգադրելու համար չէր վարանէր մինչև գաւառին կեդրոնը վազելու: Ամէն երեկոյ, երբ իր զաւակները բազմաթիւ մշակներուն հետ կը վերադառնային դաշտի աշխատանքէն, ինք անձամբ կը հակէր անոնց հանդիստին ու ճաշի բաշխումին և ամենէն վերջ սեղան կը նստէր: Ամէնքը կը սիրէին, կը պաշտէին գիւղը: Սեւէ ճամբորդ մը ապահով էր անոր տունին մէջ գտնելու ամենալայն հիւրասիրութիւն:

Գէորդ զաւակն էր խեղճակ գիւղացիի մը և շատ պղտիկ տարիքէն որք մնացած: Ինտիկանէն առողջ, ան կը սիրէր վազվառել գաշակերը, մաղլցիլ լեռներն ի վեր, ազատ օդին ու արեւին տակ: Կը հետապնդէր կենդանիներ. նապաստակը, աղուէն ու գայլը գաղաւնիք մը չունէին իրեն համար: Այս պայմաններուն մէջ նա տիրացած էր երկաթէ կամքի և անվահներ նըկարագրի մը: Եւ անա դէպք մը եկաւ վճարու անոր ապագայ կեանքը:

Աչնան վերջերս էր, գորշ օդով ցուրտ օդ մը: Ծառերուն տերեւները շատոնց թափած էին: Ամէն կողմ չոր էր: Երկար ասեմէ ի վեր այժմերը, ոչխարներն ու կովերը գոմին մէջ փակուած էին արդէն: Այն ատենները այդ կողմերու քուրները զեռ կը կրէին իրենց կողերուն վրայ պարակներ և այսօրուայ պէս բոլորովին լերկ շէին: Այդ օրը մօտակայ

Հին Օրենկն

Եսայեան որբանոցի արխներ՝ բանակումի ատեն

գիւղի բնակիչներէն մէկը որբի ելած էր: Այդ գիւղացին, Համբարձում աղա, ջոջ անձնատրութիւն մը, ունէր 11 տարեկան զեղեցիկ աղջիկ մը, Աննա անունով: Կինը մեռած ըլլալով, Համբարձումի միակ մը խիթարութիւնն էր Աննա, որուն հետ յաճախ պտոյտի կ'ելնէր իր արտերուն մէջ և երբեմն ալ որսի կը տանէր զայն իր հետ, երբ շատ հետուները չպիտի երթար:

Այդ օրը հայր ու աղջիկ պարակին մէջէն կը քայլէին, երբ հայրը հետուն նշմարել կարծեց կենդանի մը, սկսաւ փութացնել քայլերը, թողով որ աղջիկը կամաց կամաց կամաց հետեւի իրեն: Աննա, իր տարիքին յատուկ անհողութեամբ, սկսաւ մէկ կողմէն խաղալ, միւս կողմէն դանդաղօրէն յառաջանալ, աչնակն որ հօր և աղջկան միջոցը զգալապէս երկարեցաւ: Համբարձում երկու հարիւր մէթրէն աւելի հեռացած էր արդէն, երբ բլուրին ետեւէն երեւցաւ գայլ մը: Անօթի կենդանին՝ գլուխը կախած աստ անդ կը հոտոտէր անորոյ: Յանկարծ անկեց վիզը, աչքերն ուղղեց Աննայի վրայ և սկսաւ վար վազել, բայց երախէն դուրս կախած լեզուն և ցուցնելով իր սուր ճերմակ շատախները:

Աննա չոր տերեւներուն ձայնէն դարձուց իր գլուխը, տեսաւ վայրազ կենդանին, բերանը բացաւ ու պտտց, բայց ձայնը խեղդուեցաւ իր կոկորդին մէջ: Ուղեց փախիլ, բայց ծուռկերը կիթոռեցան և խեղճ աղջիկը սեղին վրայ քարացած մնաց: Հայրը շատ հեռու էր արդէն թէ լսելու և թէ ի հարկին օգնութեան փութալու համար: Գայլը արագօրէն կը մօտենար և քսնի մը ստուգումով աղջկան վրայ պիտի ըլլար անտարակոյս: Եւ անա այդ բռակին տղայ մը, պղտիկ պտտանի մը, իր կունակը ունեցած չոր փայտի արծակը նետեց մէկ կողմ, կայծակի արագութեամբ խոյացաւ դէպի գայլը, հանեց իր մօրթէ գտակը, և ճիշտ այն վայրկեանին, երբ կատաղի կենդանին կը յարձակէր Աննայի վրայ, գլխարկով դիմուած իր ձեռքը խոթեց գայլին բաց երախէն ներս, մինչև թեւը: Ծնչահեղձ կենդանին ամէն ճիզ կը թափէր ազատելու համար իր կոկորդը այդ բրդէ խցանէն, կը նետուէր այս ու այն կողմ, բայց միւր ու ճար-

պիկ պատանին պինդ պրկած իր թեւը, երկվայրկեան մ'իսկ չթողուց որ ան շունչ աննէ: Եւ ան թխմեց զլիսարկը աւելի ուժով: Ինկաւ կենդանին, սկսաւ գալարուիլ, թուլցան անոր վզին և անդամներուն շարժումները և վերջ ի վերջոյ զազրեցան բոլորովին: Անշնչացած էր գայլը:

Տասը չորս տարեկան այդ պատանին Գէորգն էր: Ան սրբեց զլիսարկը, գլուխը դրաւ, շալկեց փայտին տրձակը և բռնելով Աննայի ձեռքը, որ դեռ կը դողդղար, զայն առաջնորդեց հօրը մօտ: Յետոյ, առանց եղածին մօտին անդրադառնալու, հրածեցտ առնելով մեկնիլ ուղեց, սակայն Աննա պատմեց ամէն բան:

Համբարձում ալս նախ շուղեց հուստով: Բայց երբ տեսաւ գայլին դիակը, ապշեցաւ և հիացած մընայ այդ սասիճան քաջութեան, արթնամտութեան և պազարիւնութեան հանդէպ: Ան, նշան երախտագիտութեան, որդեգրեց Գէորգը և ի վերջոյ Աննային հետ ամուսնացուց:

Գէորգ Բէնեա ամբողջ կեանքին մէջ ունեցաւ արիւի հողի և նկարագիր: Ան իր ամբողջ ընտանիքով զոհ գնաց 95ի ջարդերուն Բասէնի քիւրտերուն կողմէ, որոնց ցեղապետը չէր հանդուրժեր անոր համբաւին ու վայելած յարգանքին:

Պուրեք

ՏՕԲԹ. Ս. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

Վ Ի Ճ Ա Կ Ա Գ Ի Ռ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

(ՊՈՒԿԱՐԻՈՅ ՇԻՋԱՆ)

ՌՈՒՍՃՈՒՔԻ ՄԱՍՆԱՃԻՂ

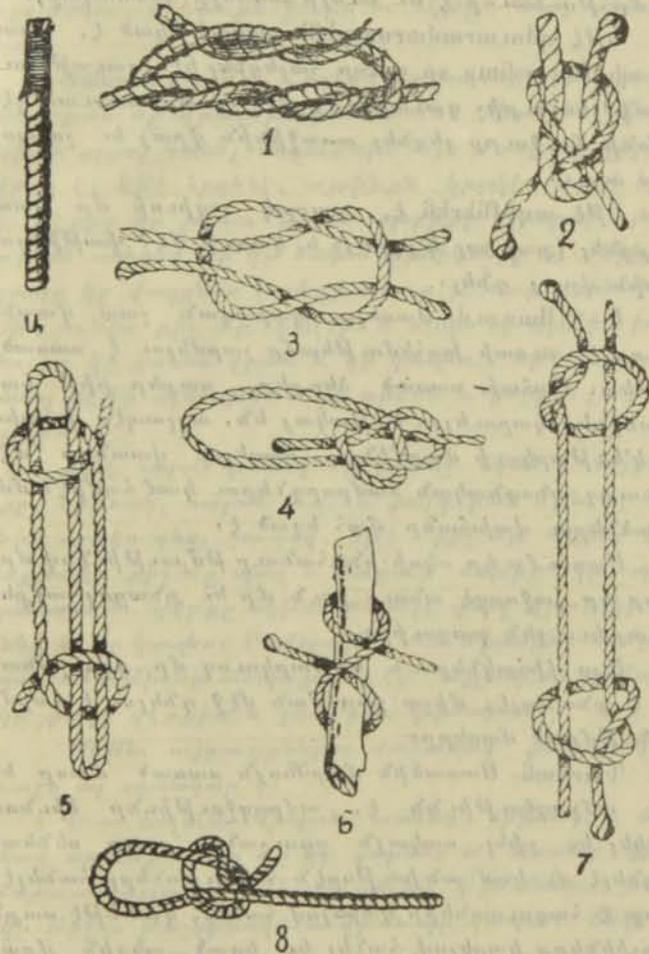
ԱԹԼԷԹ			ՖՈՒԹՊՈՒ			ՕԺԱՆԳԱԿ						
Խմբապետ	Փոխ Խմբ.	Անդամ	Փուժար	Թիմ	Խմբապետ	Փոխ Խմբ.	Անդամ	Փուժար	Իգական	Արական	Փուժար	
Խմբապետը որոշուած.	Անդամներու ցանկը կազմուելու վրայ:			Նախկին «Բագարաս» բիմը հրաժարած Հ. Մ. Ը. Մ-էն և «Կայծ» անուցով վերակազմուած:								
1	—	—	1	1					1	—	25	25

ՄԱՆՁ	ԱՐԻՆՆԵՐ										ԱՂՋԻԿ													
	Խմբապետ	Փոխ-Խմբապետ	Առաջնորդ	Փոխ առաջն.	Թխվածիկ	Փողանար	Փրօսվիք	Կարմիր լաշ	Գալլ ուկ	Թեկնածու	Նարնձայ	Բ. կարգ	Ա. կարգ	Փուժար	Խմբապետնի	Փոխ Խմբ-ունի	Առաջնորդ	Փոխ Առաջն.	Թեկնածու	Նարնձայ	Բ. կարգ	Ա. կարգ	Փուժար	
Կախ. գում. 1	1	6	6	1	—	1	2	8	21	24	—	—	71	—	—	2	2	20	—	—	—	—	—	24
Պակասած	—	—	—	1	—	—	—	1	—	4	—	—	7	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	24
Փուժար	1	1	6	5	1	—	1	1	8	20	20	—	—	64	—	—	2	2	18	—	—	—	—	2
Աւելցած	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22
Ներկրուս	1	1	6	5	1	—	1	1	9	20	20	—	—	65	—	—	2	2	18	—	—	—	—	22

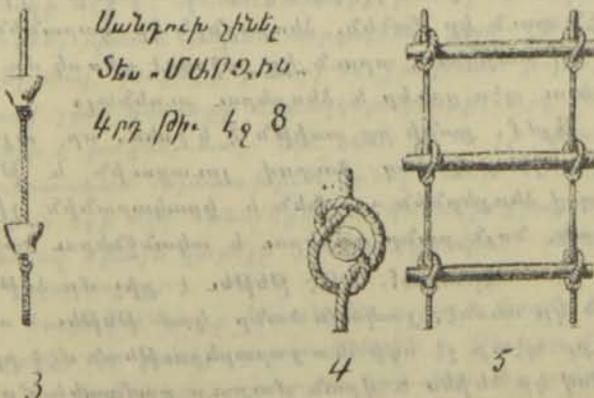
Բ. ԿԱՐԳԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Ճարտնախուրիւն "Մարդիկ" թիւ 4-էն

4— Ինը տեսակ կապ գիտնալ:

Նորընծայի դասերու ժամանակ տեսաք արդէն վերի կապերու 8 տեսակը, այժմ առնոց վրայ պիտի աւելցնէք այն կապը, որով սանդուխը կը շինեն (տես պատկեր 4 եւ 5): Սանդուխապ (սանդուխ շինելու բացատրութիւնը "Մարդիկ" թիւ 4ի մէջ պիտի գրանես):

Սանդուխ շինել
Տես ՄԱՆՐԶԻՆ
ԿՐԴ ԹԻՒ ԷՉ 8

5— Երկու քիւմէթը ճամբայ կարել 15 վայրկեանի մէջ և պարզ քայլին չափը գիտնալ:

— Ասյն հետաւորութիւնը պէտք է կտրուի մաս մը քաշելով եւ մաս մըն ալ վազելով, սկիզբի օրերուն 20ական քայլ եւ կամաց կամաց աւելցնել, մընչեւ 100 քայլ ուրեմն երկու քիւմէթըն մէկը՝ քաշելով եւ միւսը վազելով պիտի շիննայ, սակայն այդ միջոցները պիտի բաժնուին 100ական քայլերու, եւ ճամբայ ելած ատեն նախապէս քաշելով պիտի սկսիք սրպէսլի սրունքի մկանները քիչ մը տաքնան, հարիւր քայլ քաշելէ վերջ պիտի սկսի 100քայլի վազքը եւ այսպէս յաջորդարար:

Պարզ քայլին չափը գիտնալ.— Շատ կարեւոր է սկառուտի մը քայլին չափը գիտնալ, սոյն քայլերը կը բաժնուին երեք տեսակի, Ա. անձրեւի կամ ցեխոտ ատեն, Բ. չոր եղանակին, Գ. սառած ժամանակ: Ասյն երեքը փորձել շիտակ ճամբու, զատիվերի եւ զատիվարի վրայ:

Սկառուտ մը շատ հետաքրքրական խաղեր, հաշիւներ և մրցումներ կրնայ ստեղծել իրեն համար, այս չափերուն շնորհիւ: Ան կրնայ հետաւորութիւններ եւ ժամեր դուշակել, իր կտրած ճամբուն քայլերուն հաշիւով: Օրինակ, ժամը 8ին ճամբայ ելայ և 8800 քայլ ճամբայ գացի. իմ 1100 քայլս մէկ քիւմէթի հաւասար է և ես 18 վայրկեան հանգիստ քաշելով 1 քիւմէթի միջոցը կը կարեմ, ուրեմն կը տեսնուի որ 2 ժամ 24 վայրկ. և կամ 8 քիւ. ճամբայ եմ գացեր որով ժամը 10 առաւել 24 է եւն.:

Այժմ որ չափերու մասին կը խօսինք, անմիջապէս բռնեմ թէ, ամէն սկառուտ լու պիտի ընէր եթէ իր վրայ որոշ չափ մը ունենար նեղը մնացած ատեն մէթի կարօտ չի քաշելու համար: Օրինակ կը տեսնէք երբեմն ձեր կիներ և կամ գիւղացիներ, որոնք մէթի վրայ դադափար չունին, ատնք կերպաս մը չափած ատեննին կը բռնեն կերպասին ծայրէն մէկ ձեռքով եւ միւսը եղերքէն սահեցնելով կը քաշեն դէպի այն ձեռքին ուսը որով կերպասին ծայրը բռնած են, եւ կամ կերպասին ծայրը կը բռնեն դըլխուտն գաղաթին և միւս ձեռքը դարձեալ եղերքէն սահեցնելով կը բերեն դադաթը դանուղ ձեռքին քով և այսպէսով կը գտնեն իրենց չափը, դուք ալ պիտի կրնայիք օգտուիլ այս միջոցէն եթէ ձեր մարմնոյն վրայ այդ տեսակ չափեր ուսումնասիրած ըլլալիք, սակայն այնտեսակ մասերու վրայ, որոնք փոփոխական չեն, օրինակ, փորի վրայ չափ մը միշտ սխալ արդիւնք պիտի տայ, վասնզի լեցուտն եւ կամ պարտապաշտ ունի, սակայն ձեռքէն ուսը կամ միւս թևին ուսը, ատնք երկար ատեն չեն փոփոխիր:

6— Նախնական դարձաններ. Ա. Արեւախաւուրիւն

Արեւախաւուրիւն կ'ենթարկուին անոնք, որոնք երկարատեւ գնացքներու վարժուած չեն, կամ անոնք որոնք սպասած են ծարաւէ, աւօթութենէ և ճամբու յոգնութենէ: Արեւախաւուրիւնը վասնզաւոր խանդարում մըն է, որ երբեմն շատ դէշ վախճան մը կ'ունենայ, ուստի պէտք է զգուշանալ անկէ: Կը պատահի տաք օդերուն, անշուք, փոշոտ և անջրգի ճամբաներէ երկար ժամանակ քաշած ատեն, վասնզի

մարմինը չափէն աւելի կը տաքնայ օդէն եւ քաղցու աշխատանքէն, ուստի ջանալ միշտ այս տեսակ ճամբորդութեանց պահուն, գլուխը բաց արեւին տակ չի քալել, մարմինը շատ չի յոգնեցնել եւ ջանալ չուք տեղեր գտնել եւ հանգստանալ կամ պաղ ջուրով յաճախ լուսցուիլ:

Արեւահարուրեան նշաններ. Բալուածքի դժուարութիւն, արագ շնչառութիւն, բազկերակի թեթեւ բայց արագ դարկ, մորթի տաքութիւն եւ չորութիւն, դէմքի գոյնի փոփոխութիւն, տոգոյն, կարմիր կամ կապուտակեկ: Ենթական գլխապոստ կամ ցաւ կ'ուենեայ եւ կամաց կամաց կը սկսին սոքերը կթոտիլ եւ զիտակցութիւնը կը կորսնցնէ եւ ինքն իր վրայ երկրակալով վար կ'իջնայ: Լ՛նկերները պէտք է շուտով միջոցներու մասին մտածեն երբ այդ նշանները կը տեսնեն իրենց մէկ ընկերոջ վրայ, եթէ չեն ուզեր այդ ընկերը ձեռքէ հանել, եւ անմիջապէս անուներ կանչեն, եթէ չի պատասխանեց, պէտք է զայն տանին շուք տեղ մը եւ կամ սեւէ միջոցով արեւէ զերծ պահեն, քակեն մարմինը սեղմող կապերը եւ կոճակները ու ամբողջ մարմինը թրջելով զովացնեն, միայն գլուխը թրջելը բաւական չէ: Եթէ հիւանդը քաւարար կերպով չի շնչեր, արուեստական շնչառութիւն ընել տալու է:

Հիւանդը ինքզինքին քալէ վերջ պէտք չէ քալեցնել, այլ պատգարակով կամ կտորով փոխադրելու է: Եթէ մօտը բժիշկ կայ, պէտք է շուտով լուր տալ, եթէ ոչ, հիւանդը ատանց նեղացնելու, զովացրնելու եւ տեղը վերադարձնելու է:

Բ. Շնչանեղ ձուրխն.— Մուխով, հեղձացիչ կազով կամ ջուրի մէջ խեղդուելէ ազատած մը.— Ենթական կանակի վրայ պտակեցնել բաց օդի մէջ եւ գլուխը մարմինէն թեթեւապէս բարձր, ջրախտն քացախի թաթխուած թաշկինակով մը երեսին դարնել, բերանը բանալ եւ լեզուն թաշկինակով մը բռնելով փոխն ի փոխ դուրս քաշել եւ ես մղել 15—20 անգամ մէկ վայրկեանին մէջ, շնչառութիւնը շկտած սեւէ բան չի խմցնել, շարունակել այսպէս մինչեւ բժիշկին հասնիլը: Եթէ շնչահեղձը ծովէն հանուած է, սրունքներէն բռնել եւ գլխովար կախել, խմած ջուրերը դուրս հանելու համար, գործադրութեան ընթացքին հիւանդին գլխուն չի խոնուիլ, օդը չարդիւրելու համար: Զրանեղձը զետին պտակեցուցած ատեն գլուխը կտեւ եւ մէկ կողմին պէտք է հակած ըլլայ, ջուրի հոսումը զիւրացնելու համար, թրջուածին մարմինը պէտք է տաք ծածկոցով փաթթել:

Գ. Գլխացաւ.— 50 սանթիկրամ ասրիբին տանել, շանցնելու պարագային երկու ժամ վերջ կրկնել: Այս դործը անօթի եղած ժամանակ կատարելու է: Եթէ պնդութենէ առաջ եկած է պէտք է մաքրողական մը առնել:

Կես գլխի ցաւ.— Ջուրի մէջ լուծուած 1 կրամ անրիբիլին. զգուշանալ պնդութենէ:

Դ.— Փոքնարուրխն.— Եթէ նոր սկսած է ուտել զգուշանալ եւ շաքարը քիչ զօրաւոր ու մութ գոյնով թէյ խմել, եթէ շատ շարունակ եւ ցաւեր

տայ մաքրողական մը առնել եւ երկու երեք ելլել վերջ թէյ կամ բրինձի լաւ եփած ապուր ուտել (ատանց իւզի պատրաստուած եւ լիմօնով):

Փարի ցաւ.— Եթէ ստամոքսէ է շաքարի կտորի մը վրայ կաթեցնել 1-2 կաթիլ անանուխի օդի (էսանա տը մանիթ) եւ ուտել, կամ լուրճի գաւաթի մը կէսը ջուր լեցնել եւ վրան աւելցնել վեցէն ութը կաթիլ լաուսանում, խառնել եւ խմել: (յիշենք որ լաուսանումը թունաւոր է եւ աւելի առնելը վնասակար):

Եթէ դժուարամարտութենէ յառաջ եկած է, դգալ մը սլի Բարպոնար սր սուքը հալեցնել կէս գաւաթ ջուրի մէջ եւ ուրիշ գաւաթի մը մէջ պատրաստուած կէս լիմօնի մը ջուրը լեցնել առաջինին վրայ եւ շուտով վար տալ:

Եթէ ալիքներէն է, բարակ աղիւսի մը կտոր տաքցնել (քար ալ կ'ըլլայ) եւ կտաւի մէջ փաթթելով փորին վրայ դնել:

Ե.— Սառու. Սառելու պարագան շատ վտանգաւոր է, ուստի խոհեմութեամբ շարժելու է ստամոքի մը հետ: Յաճախ ստամ ձեռքեր, սոքեր քիթ կամ ականջներ կարուելու ենթակայ են, այլապէս փոսխախի կ'ենթարկուի մարմինը. սառելու վտանգի մէջ դանուաղ անօգնական ճամբորդներու կամ ճամբէն մուտրածներու վախճանը մահ կղած է:

Ստամոքսը կը սկսի ընդհանուր թմրութիւնով մը, անոր կը յաջորդէ անուշ քուն մը եւ քնացող աչքերը այլեւս չեն բացուիր:

Այս վիճակներուն ենթարկուող մը զգուշանալու է քնանալէ, միշտ շարժման մէջ դնելու է մարմնոյն թմրած մասերը:

Դարման. Սառածին մարմնոյն սառած մասը եւ եթէ ամբողջութիւնն է, ամբողջութիւնը ձիւնով ծածկել եւ շիւկ, սակայն զգուշանալ տաք սենեակ մտցնելէ մէ կամ անխուժօրէն հագուստները հանելէ, պէտք է հագուստները կտրելով հանել, կամ եթէ սոքն է կօշիկները կտրելով հանել եւ եղած տեղին վրայ դարմանել, ձիւնով շիւկէ վերջ թաց լաթերով ալ կտրող էք շիւկ եւ այդ ջուրը աստիճանաբար կը անքցնէք: Այսպէս երկու երեք ժամ եղած տեղին վրայ շիւկէ վերջ է որ տաք սենեակ կը տանիք եւ մարմինը բարձր ծածկոցով մը կը ծածկէք: Եթէ կարենայ կլլել քիչ մը օդի կամ գինի սուէք եւ կամ եփած օդիին մէջ քիչ մը շաքար եւ լէմօնի ջուր խառնելով սուէք:

Շատ անգամ պղտիկ տղաք ձմեռ ատեն երբ փոզցէն տուն կը մանեն, ձեռքերնին կրակարանին վրայ կը տաքցնեն, որուն կը յաջորդէ տեսակ մը անեղ մանելու պէս ցաւեր եւ ձեռքերու ուռնում:

Այժմ, քանի որ առիթն է կ'ըսեմ, որ այդպիսիներ պէտք է պաղ ջուրով լուսցուին եւ թեթեւ կերպով ձեռքերնին չորցնեն եւ կրակարանին չի մօտենան, նոյն բանը սոքերու եւ ականջներու համար:

Զ.— Ալրուածք. Եթէ թեթեւ է քիչ մը ձէթն ալ դործ կը տեսնէ, բակայն ծանր կամ թեթեւ, այրուածքը պէտք չէ օդի հետ յարաբերութեան մէջ ըլլայ: Ձէթով կը ձեւեւ եւ վրան մաքուր բամպակի մը կը տոր, անոր վրան ալ մամլաթմը (վէրքի մամլաթ) եւ կը

կապես: Եթէ կիրքի ջուր ունիս ձէթին հետ հարիւրական կրամ կը խառնես իրարու և այրած տեղին վերայ կը քսես: Կրաջուր պատրաստելու համար կ'առնես մարած կիրք և ամանի մը մէջ դնելով վրան ջուր կը լեցնես և ասոն ասոն կը խառնես, երկու կախ երեք օր վերջ երբ ջուրը յստակցած է կամաց մը կ'առնես և շիշի մը մէջ կը պահես ու քանակումի վացած ասենդ ալ, որպէս զեղ, այս երկու, այսինքն ջուրը և ձէթը հետք կ'առնենաւ:

Մանր այրուածք. Հրդեհի մը ասոն, կամ հալած սեւէ բան մը վրադ թափած ասոն: Առաջին գործող պիտի ըլլայ հանել հագուստին: այն մասը որ վէրքին վրայ է: Եթէ հրդեհէ, այսինքն կրակէ առաջ եկած է, վէրքը կը լուստ ասիտ պարիքի ջուրով, յետոյ այրած ասեղով մը կը ծակես փշախկները և մէջի հեղուկը կը վազցնես (ասեղը պէտք չէ տաք գործածել): Եթէ ունիս քիչ մը քալիք և օխիտ սր զինիք խառնուրդ կը ցանես վրան և կը կապես, եթէ ոչ դարձեալ ձէթի օգնութեան կը դիմես և բժշկին լուր կը զրկես:

Եթէ հալած բանով մը յստաջ եկած է այրուցքը, օրինակ, հալած իւղ, և քովդ բան մըն ալ չունիս որպէս զեղ, չաւտով, եթէ քիչ մը ալիւր կայ, այլապէս քիչ մը պոպ և մաքուր մոխիր կը պատրաստես և վէրքը ձէթով ձեխելէ վերջ վրան կը ցանես և կը կապես: Բամպակին հետ միասին մոմաթի գործածութիւնը անպայման է, այլապէս բամպակը կը փակի վէրքին և շատ ցաւ կ'իմանաս:

Թեթեւ այրուցքներու մամանակ քոցսխով լրուայն ալ օգտակար է:

Է.— ձմրու. Վազած ասենդ օրինակ, սոքոյ կախ սրունքդ տեղ մը կը դարնես և ասանց վերաւորուած ըլլալու սակալի ցուեր կ'իմանաս, չաւտով կը թրջես թաշկինակդ և վրան կը կապես: Տեղէ մը կ'իջնաս ու մէկ կողմդ կը ձմրուի. ցաւած տեղին վրայ կը դնես լաթ մը որ մէկով թրջուած ըլլայ:

Մուրճով հարուած մը կուտաս և մառդ կը ճրմուի, ազով սոխը կը ձեծես և վրան կը կապես, մինչև ցաւը անցնիլը, ամէն 12 ժամը անդամ մը փոխելով:

Ը.— Եւրազում. Շատ տաք օգերուն և կամ իւրճողուած տեղերու մէջ բնդհանրապէս կը պատահի, որուն մենք կ'ըսենք մարելիք: Թեթեւ եւրազում. Եթէ սենեակի մէջ է, պատուհանները բանալ և ենթական մօտեցնել պատուհանին, օտքալօններ կամ էթէր հաստակ առ, կուրծքը բանալ և ջրախառն քալօնիայի ջուրով շիւղ կուրծքը և բաղկերակները, այդ ջուրէն կարելի է խմցնել տալ: Երբ ծանր է և չի սթափիր, արուեստական շնչատութիւնը ընել տալ: Ենթական մաքուր օդի մէջ հանուեցնել և կուտակի վրայ պաակեցնելով միայն կարելի է արուեստական շնչատութիւն կատարել:

Դուք կ'անցնիք հիւանդին գլխուն կողմը ծունկի վրայ, կը բռնէք գաստակներէն և թեւերը մարմնոյն կը փակցնէք, յետոյ թեւերը վեր կը բարձրացնէք ուղղահայեաց ձեւով, վերջն ալ թեւերը վար

կ'իջնցնէք դէպի ձեր ծունկերը հորիզոնական կերպով և գլխէն քիչ մը բարձր բռնելով:

Այս շարժումները կը շարունակէք ձեր շնչատութեան արագութեամբ, ասանց յուսահատելու, մինչև որ հիւանդին թոքերուն մէջ օդը մանէ ու ելլէ և սկսի շնչատութիւնը:

Նոյն բանը բոլոր շնչանդձներուն համար եթէ չուտով չի սթափի:

Թ.— Թուեւորում. Թուեւորում մը պատահած ասոն ջանալ նախ ենթական փոխել տալ, անոր կուրդը խառնելով հաւու փետուրով մը և կամ զգույրի կը կոթով, կամ խմցնել ջրախառն կաթ, տաք ջուր, օճառի ջուր և կամ մածուն կերցնել, մարմինը քրքանցնել, օտքալօնի ջուրով շիւղել և քոփերուն դնել տաք ջուրով լեցուն շիշեր: Եթէ սունկէ առաջ եկած է թուեւորումը նոյն դարմանները ընել, սակայն ջուր չի խմցնել: Փոխելէ վերջ 30 կրամ հողկախուղ անէլ: Եթէ սիւպլիմէով է թուեւորումը մամուն չի կերցնել:

Թուեւորումի նշաններն են, գլխու պտոյտ, փոխել, ջուրի պոպոկ:

Եթէ թուեւորումը կենդանի խայթուածքէ յետոյ եկած է խայթուած մատէն քիչ վերով, ուժով կապել թաշկինակով մը և վէրքի արիւնք ծծել տալ այնպիսի մէկուն որուն բերնին մէջ սեւէ վէրք չըլլայ. բաւական արիւն քաշելէ վերջ խայթուածքը այրել զեղերով, որպիսին է, ամօնեաք կամ դօրաւոր ալբոյ և կամ կարմրած երկաթով մը:

Կատղած շան մը խամուածքը պէտք է անմիջական կերպով դարձանուի բժշկի մը կողմէ, այդ ամթիւ բնու չի ծծել վէրքը և միայն արիւնահոսութիւնը դադրեցնել: Շան խամածը առաջին օրերուն մէջ սեւէ վառնդ չի ներկայացնիր, որով վախնալու պատճառ մը չկայ, միայն թէ երկար բարակ վիճարանութեան նիւթ ընելու չէ չունին կատղած ըլլալու կամ չըլլալու սքարագան, և գլխու է բժշկի: Այս դասին հետ կապ չունի, սակայն անտեղի չըլլար երբ բանք թէ կատղած շանը հետեւեալ նշանները ցոյց կուտայ.

Չուտել, չի խմել, նոյնիսկ իր տիրոջ կողմէ հրամայուած ուտելիքը կը մերժէ, ջուրէ կը վախնայ, և բնու չի մօտենար ջրոտ տեղերուն, բերնէն ձերմակ շոշիք մը կը սկսի հոսիլ և բերնին քովերէն վար կախուիլ, աչքերը կը փայլին և վաղած ասոն գրնովներու պէս աջ ու ձախ կ'օրօրուի, կատղածութիւնը շատցած ասոն կը ներքոյի կատաղութեան մանրէները: Կատղած մարդ մը եթէ չի դարմանուի, 30 օրէ վերջ կը կատուի և քառասներորդ օրը արդէն կատաղութեան աստիկ նօսպնետ մէջ տոնոցներ արձակելով կը մեռնի:

ԼԵՒՈՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ՊՂՆՁԱԶՕԾՈՒՄ

ՓՈՔՐԻԿ ԺԱՄԱՆՑ ՄԸ

Երկաթէ կամ պողպատէ փոքր առորկաները գլու-
րութեամբ կրնաք պղնձադօծել հետեւեալ կերպով:

Նախ կտորը լաւ մը փայլեցուցէք խիստ բարակ
աւազաթուղթով, անանկ որ ոչ մէկ ժանդի հետք մը-
նայ կտորին վրայ: Քանի մը վայրկեան լուացէք
բոթասախառն ջուրի մէջ եւ յետոյ մաքուր ջուրով
ցողուեցէք: Միւս կողմէ պատրաստեցէք հետեւեալ
բազադրութիւնը.

Թորեալ ջուր 1 լիթր
Պղնձածծմբատ (Սիւլֆատ սփ. ֆիւլուր) 26.50 կգ.
Նոթմբութիւն 66 ատրիճանով (ապիս
սիւլֆիւրի 66%) 26.50 կգ.

Նախ պղնձածծմբատը թորեալ ջուրին մէջ հա-
լեցուցէք, յետոյ քիչ առ քիչ աւելցուցէք ծծմբա-
թիւն: Այս բազադրութիւնը պէտք է ազակիւ կամ
հողէ ամանի մը մէջ պատրաստել: Երկար ատեն կըր-
նայ դիմանալ եւ բազմաթիւ անգամներ գործածուիլ:

Կտորները մաքուր ջուրով լուայէ յետոյ կապե-
ցէք բարակ պղինձէ թելով մը եւ իջեցուցէք վերո-
յիշեալ լուծոյթին մէջ: Օձուժը քսնի մը երկվայր-
կեանի մէջ տեղի կ'ունենայ եւ կտորները գեղեցիկ
վարդագոյն մը կը ստանան:

Գործողութիւնը խիստ պարզ է եւ յաջողութիւնը
անկասկած: Լաւ արդիւնքներ ձեռք բերելու հետե-
ւալ դիտողութիւնները նկատի առնելու է:

Լուծոյթին ջերմութեան աստիճանը 10—15°
սանթիկրատ պէտք է ըլլայ եւ ոչ աւելի: Երբ ծը-
ծմբութիւն քիչ ըլլայ կտորները իրենց փայլը կը
կորսնցնեն եւ անխալ (մութ) կ'ըլլան. իսկ երբ պը-
ղնձածծմբատը չափէն աւելի գործածուի, այն ատեն
ալ կտորներու վրայ բիծեր ստաջ կուզան: Աւտի
լուծոյթը ճիշտ ու ճիշտ վերոյիշեալ համեմատու-
թեամբ պատրաստուելու է:

Ըսինք թէ օձուժը քանի մը երկվայրկեանէն
կ'աւարտի, երբ կտորը աւելի երկար ժամանակ թո-
ղունք լուծոյթին մէջ, զոր օրինակը 2—3 վայրկեան
այն ատեն վարդագոյնը կը վերածուի դոց կարմիրի
եւ կտորին վրայ փոքրիկ պղինձի կոյտեր կը կազ-
մուին: Աւրին՝ լուծոյթին համեմատութիւնը, ջեր-
մութեան աստիճանը եւ գործողութեան տեսողութիւ-
նը յաջողութեան երեք գլխաւոր պայմաններն են,
որոնց մեծ ուշադրութիւն դարձնելու է:

Օձուժը աւարտելէն յետոյ կտորները դարձեալ
մաքուր ջուրով կը լուար, փոշի սաշեղի մէջ կը չոր-
ցնէք եւ թափանցիկ նուրբ վերնի խաւով մը կը
պատէք, որպէսզի ժանդատելէ զերծ մնան:

Ընկերական հաւաքոյթի մը մէջ այս փորձը
խիստ շահեկան կրնայ ըլլալ: Ձեր բարեկամներուն
կ'ըսէք թէ երկար փորձերէ յետոյ վերջապէս ձեռք
բերած էք արտաքոյ կարգի մագնիսական դորութիւն
մը ձերմակ թուղթի վրայ ձեր փախաբած պատկերը
երեւան բերել եւ ի սրահանջել հարկին դարձեալ ան-
յայտացնել: Այսպէս մենախօսելով գրպանէն կը
հանէք թերթ մը թուղթ եւ կը հրամայէք որ առար-
կայի մը պատկերը գծուի անոր վրայ, ինչ որ ան-
միջապէս տեղի կ'ունենայ, եւ կրկին ձեր հրամանին
վրայ պատկերը կը կորսուի, մեծ զարմացումի մէջ
թողելով ներկաները:

Ահա թէ ինչ մեջոցով կարող էք հասնիլ վերո-
յիշեալ նպատակին:

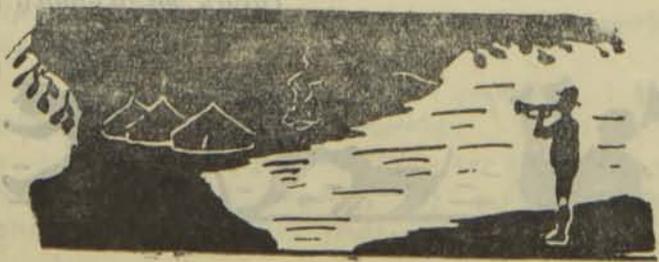
100 կրամ մաքուր ջուրի մէջ հալեցուցէք մէկ
կրամ ֆլորիւր սփ ֆոսֆալը: Այս հեղուկով գծագրեցէք
ձերմակ եւ անդիժ թուղթի մը վրայ, չորնայէ յետոյ
սեւէ հետք չի թողուր: Փորձի սկսած ատեննիդ հա-
մարձակօրէն կրնաք քննել տալ ձեր բարեկամներուն,
որոնք բնականաբար պիտի հաստատեն թէ գրչի հետք
գոյութիւն չունի թուղթերուն վրայ: Պատկերը
յայտնելու համար թուղթին մէկ անկիւնէ կը բռնէք
եւ կը մօտեցնէք վառարանի մը, միեւնոյն ատեն
հրամայելով որ այտեղ պատկերը գծուի: Ձերմու-
թեան ազդեցութեամբ պատկերը կապոյս գիծերով
երեւան կուզայ թուղթին վրայ: Պատկերը կորսնցնե-
լու համար պատրուակով մը կը նստանաք վառարա-
նէն եւ ահա ջերմութեան նուազելովը գիծերն ալ
կ'անհետանան:

Այս փորձը բազմաթիւ անգամներ կրնաք կրկնել
պայմանաւ որ թուղթի թերթը յանկարծ չափէն աւե-
լի ջերմութեան ճնթարկուի, հակառակ պարագային
պատկերը անհետացնելը անկարելի կը դառնայ:

ՀԱՅԿ ՊԱՐՏԻԶՊԱՆՆԱՆ

Առանց ձեռք բռնելու ջուրով լեցուն ամանի մը մէջ
ձգուած առարկայ մը հանել.

Դեղարանէ առնց բժիշկի դեղադրի կարելի է գնել
լիֆօփօսի փոշի, որմէ պէտք է բաւականաչափ ցանել
ջուրին վրայ: Յետոյ երբ ձեռքով ամանի մէջի առար-
կան կը հանենք, պիտի տեսնենք որ ձեռքը թրջած չէ:

Հ. Մ. Ը. Մ-Ը ՄԵՔՍԻՔՈՅԻ ՄԷՋ

Միբելի բնկերներ,

Գրեթէ երեք ամիս առաջ, Յուլիս 19ին, հոս կազմուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ. ք:

Առաջին հերթին բաւական եւանդով գործի փառեցաւ երիտասարդութիւնը, բայց ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ նիւթական պայմանները մեր ամէն ձեռնարկները ամլութեան դատապարտեցին դժբախտաբար: Տեղւոյս զաղութն ալ 300 հոգին չանցնիր որ, անոր վրայ կրթնած արդիւնք մը յառաջ բերէինք:

Բայց հակառակ այս դժուարութեան, լոկ անդամավճարներով դժանալով յարատեւեցինք գործը: Հիմա ունինք 25 մարդիկ անդամներ եւ արիներու խմբակ մը, որոնք շարաթը երկու անգամ մարզավայր կ'երթան ու չուէտական սիթմիք մարզանքներ եւ ալ խաղեր կը կատարեն:

Ունինք ֆութպօլի Ա. թիմ մը, որ բաւական զօրութիւն է, բայց կանոնաւոր կօշիկներ չունենալուն դեռ չենք համարձակիր տեղական խումբերու հետ մրցելու:

Ֆութպօլի մէջ առաջին տեղը կը դրաւեն հոս ամերիկացիք: Եւ ամերիկացիներու պէս ասոնց ալ ամենէն սիրած խաղը «պէյսպօլ»ն է: Մինակ այս մայրաքաղաքին մէջ 37 տարբեր անուաներով մարզական հաստատութիւններ կան: Մի քանիներուն հետ շփման մէջ ենք, ինչպէս Ամերիկեան Y.M.C.A. ի (էնթէրնասիօնալ Բլիւպ)ը, բայց ամէնուն ալ յանկերգը նոյն է (ինչպէս ամէն տեղ) «մեզի միացէք որ ձեզ օգնենք ամէն կերպով»: Դեռ չի վերջացան նոյն միութեան հետ մեր պայմանները: — Կ'ուզենք որ իրենց հետ ըլլանք, բայց պայմանաւ որ Հ. Մ. Ը. Մ. ի անունը չի փոխուի եւ մենք անկախ ըլլանք մեր գործունէութեան մէջ: Նայինք, արդիւնքը այնքան ալ յուսալի չէ:

Ունինք հաւաքավայր մը, սենեակ, ուր միութեան բոլոր անդամները կուգան եւ իրենց պարապօյ ժամանակը կ'անցնեն կարգալով թերթեր եւ գրքեր, եւ երբեմն ընելով պօքսի փորձեր, միեւնոյն ատեն հետո մնալով քաղաքի ապականիչ մթնոլորտէն:

Ունինք դեռ պատանի պօքսէօր մը, Մովսէսեան Մկրտիչ, որ իր առաջին փորձերուն մէջ իսկ յաղթող հանդիսացաւ տեղական երկու գիծերու (ինքնաշարժերու) ախոյեանը հանդիսացաւ, ստանալով անոնց

դատին: Մտտ օրէն կը յուսանք որ նորէն մրցի: Արդէն Պօքսի ընկերութիւնը վաւերացուց զինք, բայց խեղճ տղան չի կրնար կանոնաւոր փորձեր ընել գործի պատճառաւ, քանզի այս երկիրներուն մէջ եթէ օր մը չաշխատիս՝ հետեւեալ օրը անօթի ես:

Մեր եզրայրական բարեւները Ռուսականայ եւ Պուլկարանայ արի եզրայրներուն, ինչպէս նաեւ ուրիշ երկիրներու բոլոր հայ արիներուն: Շատ ուրախ պիտի ըլլայինք եթէ մեզ հետ յարաբերութեան մըտնայիք, եւ մարզական եւ սպաւտական թերթերէն զրկէիք: Գործախտաբար սեւէ մասնաճիւղի հասցէն չունինք որ թղթակցինք: Եթէ կարելի է կամ զրկեցէք ձեր գիտցած հասցէները՝ օտար թէ հայ, եւ կամ ձեր թերթին մէջ մեր հասցէն տպեցէք որ թղթակցինք:

Տեղւոյն աթլէթի եւ սպաւտ խմբապետ
ԳԱՄՊԱՐ ԱՌԱԲԷԼՆԱՆ

Յ. Գ. — Մեր հասցէն է. — Գ. Առաքելեան
Քալիֆորնիա — Բորկհոսթ — Մեքսիկո Տ. Գ.

ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

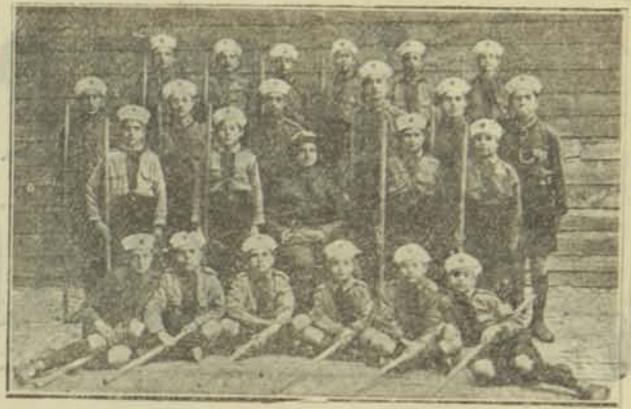
(Յապաղամ)

Հ. Մ. Ը. Մ. ի Հալէպի մասնաճիւղի ֆութպօլի թիմին եւ ընդհ. վարժարանաց եւ զինւորական ֆութպօլի ակումբներու ախոյեան Գոլէճ Բէր—Սէնդի ֆութպօլի ակումբին միջեւ ֆութպօլի մրցում մը տեղի ունեցաւ: Գովելի էր մրցող խումբերուն ճշտապահութիւնը: Խաղը ընդհանուր ամամբ լուսանցաւ շնորհիւ իրաւարարի անկողնակալութեան: Կ'արժէ այս առթիւ ի վեր հանել օրուան խաղացուցները, որոնք խաղի միջոցին, կարգապահութեամբ կատարեցին իրենց պարտականութիւնը, եւ իրենց տարած յաղթանակով խլեցին Հալէպի ախոյեանութիւնը, որ ասկից առաջ կը պատկանէր Գոլէճ Բէր—Սէնդին: ՄԱՐԶԻԿ

Հ. Մ. Ը. Մ-ի Գ-րդ մասնաճիւղի արլէքներ

Հ. Մ. Ը. Մ-ի Թ-րդ մասնաճիւղի անդամներէն

ՍՈՒՐԻԱ.—ՊԷՅՐՈՒԹ (Մեր բղբակցէն)

Հ.Մ.Ը.Մ.ը Պէյրութի մէջ իրեն արժանի գիրք մը գրաւեց, փառաւոր յաղթութիւն մը տանելով, տեղւոյս ֆութպոլի ակումբան Իւնիօն Արարթիլի վրայ որ տարիներով անպարտելի մնացած էր և երկու տարի յաջորդաբար Հ. Մ. Ը. Մ-ի ֆութպոլի ատօջին խումբը պարտութեան մատնած: Հ. Մ. Ը. Մ-ի աղաքը, իրենց վարպետ և վարժ խաղացողի առաւելութեամբ, մէկի դէմ երկու կողմ տարին յաղթանակը:

Մեր մարզիկները բաւական կանոնաւոր խաղացողներ են, բայց ունին նաև իրենց թերի կողմերը: Բերդաբոն (կօլ քիբբը) Պ. Մուրաա Մուրատեան շատ լաւ կը հասկնայ իր դերին կարեւորութիւնը և ձեռք առնուելիք համապատասխան միջոցները: Պ. Պ. Հայկ և Կարապետ Պուտաքեանները շատ վարժ վերջապահներ են: Երկու պէքերն ալ ֆիզիքապէս շատ լաւ օժտուած են իրենց պաշտօնին համար, բայց իրենց յանձնուած այդ ամենէն կարեւոր դերը կատարելու համար պէտք եղած զգուշութիւնները ձեռք չեն առած: Միջնապահները, Պ. Պ. Յ. Աճէմեան, Ա. Գրիգորեան և Յ. Շահինեան շատ վարժ խաղացողներ են: Յառաջապահները Պ. Պ. Կ. Ճապատեան, Ե. Իստամեան, Ժ. Ճիշէրճեան, Պ. Շահինեան և Օննիկ Փիլիկեան անհատապէս շատ լաւ խաղացողներ են, բայց շատ քիչ բացառութեամբ («քամպինէզոն») ի մէջ թերի են: Շատ բացայայտ կերպով կը հասկցուի որ մեր յառաջապահները հաւաքական փորձ չեն կատարած, ուստի իրարու անվարժ են: Հակառակ թերութիւններուն, մեր աղաքը բոլորն ալ զնահատանքի արժանի են և կը սպասուի որ յաջորդ մրցումներուն շատ աւելի յաջող և կանոնաւոր դուրս գան:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը հաղիւ երկու տարուան կեանք ունի Պէյրութի մէջ: Այսքան կարճ ատենուան մէջ, նմանօրինակ փայլուն արդիւնք մը ձեռք ձգելուն առթիւ կը մաղթենք որ ան իր կազմակերպութիւնը աւելի ընդարձակելով, կարենայ իրեն վերապահուած գիրքը գրաւել:

ԺԻՐ

ՇՈՒՄԷՆԻ ՄԷՋ (Մեր բղբակցէն)

22 Փետր. 1926

Ինչպէս ամենուրեք, Շումէնի մէջ ալ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը վայելէ ժողովուրդի համակրութիւնը:

Շումէնի մասնաճիւղն ալ կարճ ժամանակի մը մէջ զգալի կերպով օգտակար դարձած է տեղւոյս հայութեան, վաս սրահելով անոր մէջ ազգային սղին:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը տեսնելով եկեղեցիին անշուք վիճակը, կազմեց երգեցիկ խումբ մը, մասնակցելու համար եկեղեցական արարողութիւններուն:

Միութիւնը կ'ունենայ իր մարզական, ատղջապահական դասախօսութիւնները Ազգ. վարժարանի մէջ: Անցած շաբաթ քանախօսնք բժիշկ Պ. Յովհաննէս Մանուկեան նիւթ ունենալով «վերներական հիւանդութիւնները, որոնց մասին յաջորդաբար պիտի խօսի:

Ամսոյս 13ին կազմակերպուած էր մարմնամարզական պարբերակոյթ մը ազգ. վարժարանի սրահին մէջ: Երկկոյթը բացաւ տեղւոյս մասնաճիւղի ատենապետ Պ. Պողոս Երեմեան, խօսելով միութեան գործունէութեան մասին:

Արիներու կողմէ երգուեցան «Մեր հայրենիք»ը և «Ով հայ արի»ն: Տեղի ունեցան դրօշակով և առանց դրօշակի մարզանքներ և բուրգեր, որոնք մեծ հիացում պատճառեցին ներկաներուն: Տրուեցան նաև կենդանի պատկերներ արիներու կեանքին:

Օր. Իսկուհի Դաբիթեանի կողմէ պատրաստուած չփեղ բարձ մը, նուիրուած միութեան, աճուրդի դրուեցաւ:

Հասոյթին 550 լէվա յատկացուեցաւ ազգային վարժարանի «զպրոցական գոյքերու ֆոնտ»ին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ

ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ

“ՔԻՄ”-Ի ԽԱՂԻ ԶԱՆԱԶԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կը յիշէ՞ք 1921ի ամբան Գարբանթիէ—Տէմսի կոխամարտի մրցման պատճառած աշխարհաստատն ի-րարանցումը: Ճիշտ այդ տեսակ ազմուկ մըն ալ անցեալ ամսոյ ընթացքին ծագեցաւ քեցիսի մրցման մը ատթիւ: Յունուար ամսոյ ընթացքին Ֆրանսա ժամանոյ Միս Էլէն Ուիլս, ծանօթ ամերիկուհին որ շահեցաւ 1924ի սղիմպիականներուն քեցիսի կանանց առաջնութիւնը, մրցեցաւ հոչակաւոր ֆրանսուհիին՝ Սիւզան Լէկլէնի հետ: Այս վերջինը 1914էն ի վեր քեցիսի բոլոր մրցմանց մէջ յաղթական ելած եւ նըկատուած էր «անպարտելի»ն: Իսկ ամերիկուհին ալ, զեռ տակաւին շատ երիտասարդ, ուշադրութիւնը գըրուած էր իր տարած բազմաթիւ յաղթանակներով: Այնպէս որ երկուքին միջեւ մրցում մը անհրաժեշտ նկատուած էր որոշելու համար աշխարհի իրական ախոյեանուհին: Ֆրանսայի հարաւը, Քանի մէջ տեղի ունեցած մրցահանդէսի մը եւ խիտ բարձր դասու պատկանող հազարաւոր հանդիսատեսներու ներկայութեան Լէկլէն յաղթեց Ուիլսի: Այս ամտուռայ ընթացքին երկու հակառակորդուհիները դարձեալ ատիթ պիտի ունենան իրարու դէմ մրցելու, նախ Ֆրանսայի եւ յետոյ Անգլիոյ մէջ:

— Քանի որ քեցիսի խօսքը ըրինք, յիշենք նոյնպէս այն յաջողութիւնները որ կ'ունենայ միշտ մեր ազգակից Լ. Ասլանկիւլ Ֆրանսայի մէջ: Այդ պատուական մարդիկին բուն արժէքը հասկնալու համար կը բաւէ յայտնել թէ ֆրանսական Ֆեսլէրասիօնը զայն դատած է իբր Ֆրանսայի 7րդ խաղացող, ինչ որ շատ պատուարեր է, երբ մանաւանդ նկատի ունենանք թէ Ֆրանսա այսօր, քեցիսի մէջ, աշխարհի ամենէն զօրաւորներէն մէկն է:

— Անցեալ անգամ ըսինք թէ ինչպէս Իտալիոյ ախոյեանութիւնը շահող խումբին անդամներուն մէջ մէկ հեծելանիւ արուած էր, ահա այս անգամ ալ տարբեր պատմութիւն մը: «Սբօր Քիւլու Ռիւտօլֆօ Լիւկէլ» անուն խումբը անցեալ տարի կը շահի Աւուստրիոյ Բօրդ դասակարգի ախոյեանութիւնը. խումբին վարիչները կ'որոշեն թէ՛ հաճելի եւ թէ՛ օգտակար նուէր մը ընել խաղացողներուն, եւ մէյմէկ ձեռք զգեստ կարել կուտան: Այսօր հագուստները արդէն իսկ մաշիլ սկսած են, բայց փոխարժէքը զեռ չէ կրցած վճարել խումբը եւ պահանջատէրը դատարան դիմած է. մինչեւ հոս պատմութիւնը ոչինչ ունի հրտաքրքրական, սակայն մոռցանք աւելցնելու թէ այդ զերձակը ուրիշ մէկը չէ, եթէ ոչ, պարզապէս, նոյն այդ խումբին նախագահը...:

— Յունուար եւ փետրուար ամիսներու ընթացքին, Ֆուլթօլի կարեւոր մրցումներ տեղի ունեցան. այսպէս, Իտալիա շատ թանկազին յաղթանակ մը տարաւ Չէխօսլովաքիոյ դէմ, (արհեստով ֆուլթօլիտ եղողներէ կազմուած խումբ) Բօրթուկալ հաւասար մնաց նոյն այդ Չէխերուն հետ (սիրողներու խումբ) եւ Հունգարիա ալ պարտութեան մասնեց Պելճիգան:

Ա.— Հաւաքովայրին մէջ սկաուտները կը բաժնուին երկու կամ աւելի խմբակներու, եւ երկու վայրկեան կը արուի իրենց դիտելու սենեակը ու անոր պարունակած առարկաները: Յետոյ կ'ելլեն զուրս եւ խաղին վարիչը մի քանի փոփոխութիւններ կը կատարէ սենեակին մէջ՝ օրինակի համար պատուհան մը բանալով, առարկաներու տեղը փոխելով, ժամացոյցի սլաքները կամ կամ առաջ տանելով, եւ այլն:

Խմբակները ներս կը մտնեն դարձեալ ու հինգ վայրկեան կը արուի իրենց ցուցակադրելու կատարուած բոլոր փոփոխութիւնները, սկաուտները իրենց դիտած փոփոխութիւնը կը տեղեկացնեն իրենց առաջնորդին եւ ոչ թէ խաղի վարիչին: Առաջնորդներն ալ կարգաւ կը հրաւիրուին իրենց վերջնական ցանկը տալու վարիչին:

Իւրաքանչիւր ճիշտ տեղեկագրութիւն կը շահի մէկ կէտ ու իւրաքանչիւր սխալի համար կը զեղջուի երկու կէտ:

Բ.— Երկու շատ պարզ առարկաներ կը դրուին սեղանի վրայ, օրինակի համար, մատիա մը եւ տուփ մը լուցիլի: Խմբակներուն մէյմէկ վայրկեան կը արուի որպէսզի ազատօրէն քննեն առարկաները: Կրնան ձեռքերնին ալ առնել: Յետոյ խմբակները կ'առանձնանան ու առաջնորդներուն կը դրեն քնննուած առարկաներու նկարագրութիւնը: Ամենէն ճշգրիտ ու լրակատար նկարագրութիւնը տուողը կը շահի: Օրինակի համար՝ «կանանչ մատիտ մը եւ լուցիլի դեղին տուփ մը» դրող առաջնորդը կը կորսընցնէ երբ անդին ուրիշ մը կը դրէ «կանանչ բրթածայր մեկանի մատիտ մը տասնուկէս սանթիմէթր երկայն շաքարէ թիւ 16, ու 24 հատ չգործածուած լուցիլի պարունակող դեղին տուփ մը, կանանչ պանտօլով, կառավարական արտագրութիւն»:

Գ.— Սկաուտները կը բաժնուին երկու խմբակներու, եւ իւրաքանչիւր կողմի վայրկեան մը կը արուի որպէսզի իրենց հակառակորդ կողմի տղոց ձեռքերը քննեն: Յետոյ կողմերէն մէկը կը քաշուի վարագոյրի մը ետին որուն վրայ յատկապէս բացուած փոքրիկ ծակերէն զուրս կը հանեն մի քանի ձեռքեր: Իուրսը մնացող խմբակը, քիչ մը հեռուէն կը դիտէ ցուցադրուած ձեռքերը ու կը ջանայ գուշակիլ անոնց որուն ըլլալը: Միւս խմբակը յետոյ կ'երթայ վարագոյրին ետեւ ու հակառակորդին կը ցուցադրէ նոյն թիւով ձեռքեր: Ամենէն շատ ճիշտ գուշակող կողմը կը շահի:

Այս խաղը կարելի է խաղալ փոխանակ ձեռքի՝ ցուցադրելով ոտք, քիթ, շուք, կամ գուշակութեան առարկայ ընելով ձայն, խնդուք, եւ այլն:

ՄԱՍՆԱՃԻԹԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԳՈՍԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆ ՆԻԿԹԵՐ

(Պուլկ. Շրջ. վարչութեան)

Բնապիտուկներ. Շարժում, մեքենական շարժում, ջերմութիւն, լոյս, էլեքտրականութիւն:

Բնապատմութիւն. Օդ, ջուր, երկիր մոլորակային գրութիւն:

Մարդակազմութիւն. Մենդաուութիւն, շնչաուութիւն, արեան շրջան, ջրային դրութիւն:

Ընդհ. ազգաց պատմութիւն. նախադասական շրջան.

Ա. Հին դար (Տնտեսական և քաղաքական կարգ ու սարք):

Բ. Միջին դար (Տնտեսական կարգ ու սարք, քաղաքական ձգտումներ):

Գ. Նոր շրջան (Տնտեսական, քաղաքական կարգ ու սարք):

Անդրիական յեղափոխութիւն, Գերմանական յեղափոխութիւն:

Կրօն. Բազմաստուածութիւն, հաւատարմութիւն, Քրիստոնէութիւն, Մահմեդականութիւն, Կաթոլիկութիւն, Բողոքականութիւն:

Տնտեսապիտուկներ. Արտադրութիւն, քաղաք (վաճառականութիւն) և սպասում:

Ազգ. պատմութիւն. (չլիսուոր դիմեր)

Հայաստանի աշխարհագրութիւն.

Անհատ և հաւաքականութիւնը (խոյս յարաբերութիւններ):

Հայրենիքի գաղափար.

Հայ ազգային յանձնարար (Թերութիւններ և ստակուցութիւններ)

Հաւաստիք իբրև դաստիարակիչ ոյժ:

Ն Ա Մ Ա Կ Ա Տ Ո Ւ Փ
(Վարչական)

Ռուսները գործակալ — Ստացանք 600 լէվա օրացոյցներու հաշույն:

Խաւովոյի գործակալ — Ստացանք 1000 լէվա օրացոյցներու և 650 լէվա՝ թերթերու հաշույն:

Սր. Չակոբայի գործակալ — Ստացանք 300 լէվա օրացոյցներու հաշույն, իսկ թերթի 100 լէվան կը մնայ դանձելի:

Պորխովկասի գործակալ — Թերթերու հաշույն ստացանք 100 լէվա:

Թ. Բազարնի գործակալ — Ստացանք 200 լէվա թերթերու հաշույն:

Վառնայի գործակալ — 1000 լէվան ստացանք փոստէն:

Շուսեի գործակալ — 500 լէվա օրացոյցներու և 191 լէվա թերթերու հաշույն ստացած ենք:

Պ. Կր. ձօլօլեան (Բարիկ) — Ստացանք 50 ֆր. ֆրանքը. շնորհակալութիւն:

Պ. Պերն Չաբնեան (Բարիկ) — Ստացանք 20 ֆրանս. ֆրանքը. 1 թիւէն սկսեալ զրկուած են թերթերը:

Պ. Ն. Մարգարեան (Բարիկ) — Նոյնպէս:

Պ. Պ. Ֆոնեկեան (Բարիկ) — Նոյնպէս:

Պ. Մելիոն Օսապաեան (Պրիւֆուկ) — Ստացանք 20 սիլվ. ֆրանքը. 1 թիւէն սկսեալ զրկեցինք:

Պ. Տովինիֆեան (Պրիւֆուկ) — Նոյնպէս:

Եղբարք Գուլումեան (Պրիւֆուկ) — Նոյնպէս:

Պ. Յ. ձեմարսալսեան (Պրիւֆուկ) — Նոյնպէս:

Պ. Բ. Պալբանեան (Պրիւֆուկ) — Նոյնպէս:

Պ. Ս. Թովուզեան (ձալա) — Թերթերը կը ստանանք 1 թիւէն սկսեալ կանոնաւորաբար զրկած ենք:

Պ. Հ. ձիզմեան — Նմանապէս:

Պ. Մանուկ Լազարիսի — Ստացանք 25 տրախմին, կը շարունակենք թերթերու առաքումը:

Պ. Գալիք Գազաբեան — Ստացանք 10 ֆր. ֆրանքը, կը շարունակենք զրկել:

Պուլկարիոյ օրջանի այն մասնաճիւղերը և գործակալները, որոնք պարսք ունին օրացոյցներու հանուէն, փութան ժամ առաջ վարչութեանս ուղարկել իրենց մօտ մնացած դրամները ու հաշիւը վախկել: Նոյնը կը յանձնուի նաև բերքերու համար ալ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«Հ. Մ. Ը. Մ.» ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹԻ

ՍՏԱՅՈՒԱՅ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տօրթ. Ռ. Չիլինկիրեանի (Ռ. Սեւակ) Բժիշկին գրեկն փրցուած էջերը, հրատարակութիւն «Գողթան», գրատան, Տպ. «Ալիք», Սեւանիկ, դին 20 տրախմի, արտաստաման՝ 10 ֆրանք:

— Հանդես Ամսորեայ, հայադիտական ուսումնաթերթի Յունուար—փետրուար միացեալ թիւերը: Վրէննա, Միլիթարեան սպարան, Տարեկան բաժնեգին 1 սթէրլին՝ կանխիկ: Հասցէ՝ Էմբարգութիւն «Հանդէս Ամսորեայ» 2 Մէքիթարիսթընկասէ 4, Վրէննա (Սևստրիա)

— Բազմալիկ հանդիսարանի Յունուարի թիւը, Ս. Ղազարու Միլիթարեան Միաբանութեան. Տարեկան բաժնեգին 50 ֆր. ֆրանք, Ամբրիկա՝ 3 տոլար՝ կանխիկ. Հասցէ՝ Էմբարգութիւն «Բազմավէպ», Ս. Ղազար Վենետիկ — Իտալիա: